

TRAVMAYA DUYARLI ÇOCUK ADALET SİSTEMİ: TEMELLERİ VE GEREKLİLİĞİ

TRAUMA INFORMED JUVENILE JUSTICE SYSTEM: FOUNDATIONS AND NECESSITY

Ezgi ILDIRIM*

Özet: Çocukluk döneminde yaşanan istismar, ihmal, aile içi şiddet ve bağlanma bozuklukları gibi travmatik deneyimlerin; çocukların nörolojik gelişimlerini, duygusal düzenleme becerilerini ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyerek suça yönelme riskini artırdığı bilimsel araştırmalarla ortaya konmuştur. Travmaya maruz kalan çocukların önemli bir kısmı adalet sistemiyle erken yaşta karşılaşmakta, bu süreçte ise sıklıkla anlaşılmamakta, etiketlenmekte ve yeniden travmatize edilmektedir. Bu makale, çocukluk çağı travmalarının çocuk adalet sistemiyle ilişkisini inceleyerek, travmaya duyarlı çocuk adalet sisteminin (TDAS) yapısını ve gerekliliklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. TDAS, çocukları yalnızca suç davranışı üzerinden değil, geçmiş travmalarının bir sonucu olarak ele alan bütüncül bir yaklaşımdır. Cezalandırıcı adalet sistemleri, travma öyküsü olan çocuklarda yeniden travmatizasyona ve etiketlenmeye yol açmakta, rehabilitasyon olanaklarını azaltmaktadır. Buna karşılık, TDAS çocukları yalnızca davranışlarıyla değil, geçmiş deneyimleriyle birlikte ele alan gelişimsel bir yaklaşım sunmaktadır. Güvenli ortam oluşturma, yeniden travmatizasyonun önlenmesi, güçlendirme ve kültürel duyarlılık gibi ilkeler, sistemin temelini oluşturur. Bu sistemde çocukların travma öyküsü tanınır, yeniden travmatizasyon engellenir, ruhsal ihtiyaçlara duyarlı müdahaleler planlanır. Uygulamada travma taraması, kanıta dayalı tedaviler, çocuk dostu fiziksel ortamlar, sistemler arası iş birliği ve sürekli eğitim ön plandadır. Belirlenen stratejiler sistem düzeyinde reformları gerektirmekte olup; personel eğitimi, hakim ve savcıların iletişim becerilerinin güçlendirilmesi ve aile desteğinin artırılmasına ilişkin öneriler sunulmaktadır. Bu doğrultuda TDAS perspektifinden gerekli düzenlemelerin hayata geçirilmesi, adli sistemdeki çocuğun üstün yararının korunması ve rehabilitatif süreçlerin etkinleştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

* Dr. Öğr. Üyesi, İstinye Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, ezgi.ildirim@istinye.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0805-6506. Gönderim Tarihi: 01.08.2025, Kabul Tarihi: 27.02.2026.

Anahtar kelimeler: Çocuk adalet sistemi, Travma, Çocukluk çağı travması, Travmaya duyarlı adalet

Abstract: Scientific research has demonstrated that traumatic experiences in childhood—such as abuse, neglect, domestic violence, and attachment disruptions—negatively impact children’s neurological development, emotional regulation skills, and social relationships, thereby increasing the risk of delinquent behavior. A significant proportion of children exposed to trauma come into contact with the justice system at an early age, where they are often misunderstood, stigmatized, and re-traumatized. This article aims to examine the relationship between childhood trauma and the juvenile justice system and to outline the structure and necessity of a trauma-informed juvenile justice system (TIJJS). TIJJS adopts a holistic approach, recognizing children not solely through the lens of their offenses but as individuals whose affected by the traumatic events experienced in childhood. Punitive justice systems often exacerbate the trauma of these children, reducing their chances of rehabilitation. In contrast, TIJJS offers a developmental model that acknowledges children’s experiences and emphasizes creating safe environments, preventing re-traumatization, empowerment, and cultural sensitivity as its core principles. Within this system, trauma histories are recognized, psychological needs are addressed, and appropriate interventions are planned. In practice, trauma screening, evidence-based treatments, child-friendly environments, inter-agency collaboration, and continuous staff training are prioritized. The proposed strategies call for systemic reforms, including staff training, improving communication skills of judges and prosecutors, and enhancing family involvement. In this respect, implementing trauma-informed reforms is essential to safeguarding the best interests of the child and supporting rehabilitative processes within the justice system.

Keywords: Juvenile justice system, Trauma, Childhood trauma, Trauma-informed justice

GİRİŞ

Travmaya duyarlı çocuk adalet sistemi, çocukları yalnızca gerçekleştirdikleri iddia edilen suç eylemleri üzerinden değil, gelişimsel öyküleri ve maruz kaldıkları travmatik yaşantılar bağlamında ele alan bütüncül bir adalet anlayışını ifade etmektedir.¹ Çocukluk çağı travmalarının, gelişim sürecindeki çocuk üzerinde olumsuz fizyolojik, psikolojik ve toplumsal etkileri bulunduğu araştırmalar tarafından gösterilmektedir. Bu

¹ Christopher Edward Branson vd., “Trauma-Informed Juvenile Justice Systems: A Systematic Review of Definitions and Core Components.”, *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy* 9, sy 6 (Kasım 2017): 635-46, <https://doi.org/10.1037/tra0000255>.

etkilerden biri de çocukların tehlikeli davranışlarda bulunma eğilimini artırmasıdır.² Çocuklarla yapılan bir çalışmada çocukluk çağı istismarına maruz kalmanın çocukların şiddet içerikli suç davranışında bulunmasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur.³ Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilen bir araştırma çocukluk dönemi istismar ve ihmali mağduru olmanın, çocukluk döneminde suça sürüklenme olasılığını %53 oranında artırdığını göstermiştir.⁴ Bir diğer çalışmada da suça sürüklenmiş çocukların (SSÇ) yaklaşık yarısının travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) belirtileri gösterdiği ortaya konmuştur.⁵ Bu çerçevede travmaya duyarlı adalet sistemi; yeniden travmatize olmayı önlemeyi, güvenli ve destekleyici ortamlar oluşturmayı, erken travma taraması yapmayı, kanıta dayalı müdahaleleri uygulamayı ve sistemler arası iş birliğini güçlendirmeyi temel ilke olarak benimser. Böyle bir yaklaşım çoğun üs-tün yararını gözeten, iyileştirmeyi önceleyen ve uzun vadede toplumsal bütünleşmeyi destekleyen bir adalet bakış açısı sunmaktadır.⁶

Travmatik olaylar sonucunda bireyler her zaman tanı almasalar da travmatik olayın etkileri davranışsal sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Örnek olarak çocuklukta travma deneyimleyen çocuklarda depresyon ve kaygı bozukluğu gibi içe yönelim sorunları ve saldırganlık, otoriteye karşı gelme gibi dışa yönelim sorunları görülebilmektedir.⁷ Bu açıdan çocukluk dönemi travmatik deneyimlerinin duygusal

² Greenwald, Ricky. *Trauma and juvenile delinquency: Theory, research, and interventions*. Routledge, 2014.

³ Claire V. Crooks vd., "Understanding the Link Between Childhood Maltreatment and Violent Delinquency: What Do Schools Have to Add?", *Child Maltreatment* 12, sy 3 (Ağustos 2007): 269-80, <https://doi.org/10.1177/1077559507301843>.

⁴ National Association of State Mental Health Program Directors (NASMHPD) & National Technical Assistance Center for State Mental Health Planning (NTAC), *The Relationship Between Child Maltreatment and Juvenile Delinquency*, (Alexandria, VA, 2004)

⁵ Robert A. McMackin vd., "Preliminary Development of Trauma-Focused Treatment Groups for Incarcerated Juvenile Offenders", *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma* 6, sy 1 (16 Temmuz 2002): 175-99, https://doi.org/10.1300/J146v06n01_09.

⁶ Christopher Edward Branson vd., "Trauma-Informed Juvenile Justice Systems: A Systematic Review of Definitions and Core Components.", *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy* 9, sy 6 (Kasım 2017): 635-46, <https://doi.org/10.1037/tra0000255>.

⁷ Greenwald, Ricky. *Trauma and juvenile delinquency: Theory, research, and interventions*. Routledge, 2014., sy 25-30

ve davranışsal düzenleme becerilerinin sağlıklı gelişiminin sekteye uğrattığı anlaşılmaktadır. Bu gelişimsel bozulmanın, beyindeki nörolojik değişikliklerle ve düzensiz ya da karmaşık bir psikososyal gelişim süreciyle bağlantılı olduğu araştırmacılar tarafından düşünülmektedir.⁸ Bu durum travmatize olmuş bir çocuğun tehdit algıladığında vereceği tepkisinde belirleyici olabilmektedir. Tehdide karşı aşırı tepki verdiği için cezalandırılan çocuk, yetişkinlerin tepkisinin nedenini anlamakta güçlük yaşayabilir. Bu sebeple adli sistemin tepkisi ve kararları travmatik deneyimi olan çocuklar için anlaşılması güç bir durum yaratabilmektedir.⁹ Ek olarak adli sisteme dahil olan SSC'lerin adli sistem içerisinde daha fazla suç davranışı öğrenmeleri, etiketlenmeleri, toplumsal ilişkilerinin bozulması gibi birçok olumsuz etkiye de neden olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple çocuk haklarına uygun, çocuğun üstün yararını koruyan, yineleyen suç davranışını önleyici, çocuk dostu adalet sisteminin gerekliliği savunulmaktadır.¹⁰

Araştırmacılar travmatik deneyime sahip çocukların korunabilmesi için travmaya duyarlı sistemlerin gerekliliğini ortaya koymuşlardır. Bu yaklaşımın gerekliliği çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin yaygınlığından dolayı öncelikli olarak okullar temelinde geliştirilmiş, daha sonra yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmıştır. Çocuğun iyi oluşunu ve gelişim sürecini koruyan bu yaklaşım modeli SSC'nin travmatik deneyim kaynaklı olumsuz gelişim sürecinin bir çıktısı olarak suç davranışının dışsal olaylara yönelik bir tepki olduğunu kabul ederek çocuktaki ruhsal sorunları ortadan kaldırmayı ve beceri geliştirmeyi hedefler^{11 12}. Bu bağlamda, travmatik yaşantı öyküsüne sahip

⁸ Frank W. Putnam, "The Impact of Trauma on Child Development", *Juvenile and Family Court Journal* 57, sy 1 (Ocak 2006): 1-11, <https://doi.org/10.1111/j.1755-6988.2006.tb00110.x>, sy 1-2.

⁹ Gene Griffin, Edward J. Germain, ve Raymond G. Wilkerson, "Using a Trauma-Informed Approach in Juvenile Justice Institutions", *Journal of Child & Adolescent Trauma* 5, sy 3 (Eylül 2012): 271-83, <https://doi.org/10.1080/19361521.2012.697100>.

¹⁰ Selmin Cansu Demir Yıldız, *Çocuk ceza yargılamasının çocuk hakları bağlamında değerlendirilmesi* (İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa / Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü / Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, 2024).sy, 190

¹¹ Brandy R. Maynard vd., "Effects of Trauma-informed Approaches in Schools: A Systematic Review", *Campbell Systematic Reviews* 15, sy 1-2 (Haziran 2019), <https://doi.org/10.1002/cl2.1018>.

¹² M. Walkley ve T. L. Cox, "Building Trauma-Informed Schools and Communities", *Children & Schools* 35, sy 2 (01 Nisan 2013): 123-26, <https://doi.org/10.1093/cs/cdt007>.

çocukların oranının yüksek olduğu adli sistemlerde travma duyarlı modelin yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır; ancak bu yaklaşımı kurumsal düzeyde benimseyen ve sistematik biçimde uygulayan adalet sistemlerinin sayısı hâlen sınırlıdır.^{13,14}

Öte yandan, çocuk adalet sisteminde travmanın nasıl tanımlanacağı ve travmaya duyarlı yaklaşımların hangi ilke ve standartlar çerçevesinde uygulanacağı konusunda ortak ve bütüncül bir anlayışın bulunmadığı görülmektedir. Bu durum, sistem genelinde uygulama farklılıklarına ve kurumsal düzeyde tutarsızlıklara yol açmaktadır. Her ne kadar yazılı politika ve rehberler mevcut olsa da, bu belgelerin sahadaki karşılığı çoğu zaman sınırlı, parçalı ve düzensiz kalmaktadır. Söz konusu yapısal eksiklikler, adalet sistemi içinde süregelen kurumsal ayrımcılığı pekiştirmekte; çocukların ruh sağlığı hizmetlerine ve madde kullanımına yönelik tedavi programlarına erişimini kısıtlamakta; alternatif yönlendirme ve onarıcı mekanizmaların kullanımını daraltmakta ve nihayetinde gereksiz özgürlük kısıtlayıcı uygulamalara zemin hazırlayarak hem ekonomik hem de insani açıdan ağır sonuçlar doğurmaktadır.^{15,16} Bu çerçevede bu çalışmanın amacı travmaya duyarlı adalet sisteminin unsurları ve gerekliliklerini ilgili alan yazını ışığında ortaya koymaktır.

I. TRAVMA

Travma kelimesi, Antik Yunanca'daki 'yara' anlamına gelmektedir. Travma kelimesi etimolojisiyle uyumlu bir biçimde 17. yüzyılın sonlarından beri tıbbi alanda tüm vücut sisteminde kapsamlı şok veya hasarla sonuçlanan, harici bir kaynaktan kaynaklanan fiziksel yaralanmaları tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu fiziksel yaralanmalar için travma kelimesinin kullanımı eski ve yaygın olmasına karşın psikolojik travmaya ilişkin yazıların MÖ 1900'ler kadar eskilere gittiği gö-

¹³ Greenwald, Ricky. *Trauma and juvenile delinquency: Theory, research, and interventions*. Routledge, 2014. sy 141-145

¹⁴ Branson, Baetz C. L., Horwitz S. M., Hoagwood K., "Trauma-Informed Juvenile Justice Systems". sy 343

¹⁵ Demir Yıldız, "Çocuk ceza yargılamasının çocuk hakları bağlamında değerlendirilmesi". sy 190-200

¹⁶ Alisha Moreland ve Kerry J. Ressler, "A Perspective for Understanding Trauma and the Criminal Juvenile Justice System: Using a Trauma-Informed Lens for Meaningful and Sustained Change", *Harvard Review of Psychiatry* 29, sy 3 (Mayıs 2021): 216-24, <https://doi.org/10.1097/hrp.0000000000000290>.

rölmektedir. Fakat travma psikolojisinin bir alt alan olarak Amerikan Psikologlar Derneği tarafından kabulü yenidir.¹⁷

Psikoloji literatüründe travmatik yaşantıların ruh sağlığı üzerindeki etkileri ilk olarak savaştan dönen askerlerde gözlemlenen belirtiler üzerinden sistematik biçimde ele alınmıştır. Bu belirtiler, 1952 yılında yayımlanan ve ruhsal bozuklukların sınıflandırılmasında temel başvuru kaynağı olan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı (DSM; Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)'nin ilk baskısında "büyük stres reaksiyonu" (gross stress reaction) başlığı altında tanımlanarak tanısal bir kategori olarak yer almıştır. Daha sonra DSM-III'te travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) tanısı resmi olarak tanımlanmıştır. TSSB tanısının resmileşmesi ile birlikte artan görgül araştırmalar ile yaşamları boyunca en az bir travmatik olay deneyimlemiş kişilerin sayısının yüksek olduğu fark edilmiştir.¹⁸ DSM'nin sonraki baskılarında Travma Sonrası Stres Bozukluğu'na (TSSB) ilişkin tanı ölçütleri gözden geçirilmiş ve çeşitli revizyonlar yapılmıştır. Özellikle DSM-5 ile birlikte travma ve stresle ilişkili bozukluklar, anksiyete bozuklukları kategorisinden ayrılarak "Travma ve Stresle İlişkili Bozukluklar" başlığı altında ayrı bir tanı grubu olarak sınıflandırılmıştır.¹⁹ En güncel ruh sağlığı tanı sistemi olan DSM-5'te travmaya ilişkin tanımlamalar ve tanı ölçütlerinde önemli değişiklikler yapılmış olmakla birlikte, araştırmacıların özellikle çocukluk döneminde yaşanan kronik ve gelişimsel travmaların özgün etkilerine dikkat çeken önerilerine rağmen, bu yaşantılar sonrasında ortaya çıkabilecek belirtiler ayrı ve özgül bir tanı kategorisi altında sınıflandırılmamıştır.

A. Gelişimsel Travma ve Karmaşık Travma

Gelişimsel Travma (GT), bebeklik ve çocukluğun hassas gelişim dönemlerinde ortaya çıkan, yaşamı tehdit eden olaylara karmaşık, sü-

¹⁷ Bessel Van Der Kolk, "Posttraumatic Stress Disorder and the Nature of Trauma", *Dialogues in Clinical Neuroscience* 2, sy 7 (31 Mart 2000): 7-22, <https://doi.org/10.31887/dcns.2000.2.1/bvdolk>.

¹⁸ Edgar Jones ve Simon Wessely, "Psychological Trauma: A Historical Perspective", *Psychiatry* 5, sy 7 (Temmuz 2006): 217-20, <https://doi.org/10.1053/j.mppsy.2006.04.011>.

¹⁹ Jessica Graham vd., "A Preliminary Study of DSM-5 PTSD Symptom Patterns in Veterans by Trauma Type", *Military Psychology* 28, sy 2 (21 Ocak 2016): 115-22, <https://doi.org/10.1037/mil0000092>.

reğen ve yaygın biçimde maruz kalmayı ifade eder. Bu tür maruziyet; kişilerarası bağlanma süreçlerini sekteye uğratmakta, bireyin güvenlik ve korunma algısını zayıflatmakta, bilişsel, davranışsal ve duygusal öz-düzenleme kapasitesinin temel yapılarını olumsuz yönde etkilemektedir.²⁰ Gelişimsel travmalar, çoğunlukla uzun süreli, tekrarlayıcı nitelikte ve kaçışın mümkün olmadığı bir ilişki bağlamında ortaya çıkan fiziksel istismar, cinsel istismar, ihmal, savaş ve zorunlu göç (mültecilik) gibi yoğun stres yaratan yaşantılardan oluştuğu için, sıklıkla karmaşık travmaya dönüşebilmektedir.^{21,22} Ek olarak aile üyelerinin duygu düzenleme sorunları gibi aile sorunları da karmaşık travmalara neden olabilmektedir.²³ Öte yandan Courtois (2004) tek bir travmatik olayın da karmaşık travmaya neden olabileceğini belirtmiştir.²⁴ Ruh sağlığı alanında temel alınan güncel tanı rehberi (DSM-5) çocukluk çağında yaşanan travmaların çocuk üzerindeki birikmiş etkilerini ve çocuğun bakım veren kişiyle olan güven bağının kopmasından kaynaklanan karmaşık sorunları tam olarak tanımlayamamaktadır. Başka bir deyişle, mevcut tanı listeleri bir çocuğun yaşadığı derin travmanın yarattığı çok boyutlu ve değişken davranış bozukluklarını açıklamada dar kapsamlı kalmaktadır.^{25,26}

Gelişimsel travma veya karmaşık travma konusunda araştırmacılar arasında ortak bir tanı üzerinde uzlaşma sağlanamamış olsa da bu du-

²⁰ Daniel Cruz vd., "Developmental trauma: Conceptual framework, associated risks and comorbidities, and evaluation and treatment", *Frontiers in Psychiatry* 13 (22 Temmuz 2022): 800687, <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.800687>. sy 3-5.

²¹ Christine A. Courtois, "Complex Trauma, Complex Reactions: Assessment and Treatment.", *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training* 41, sy 4 (2004): 412-25, <https://doi.org/10.1037/0033-3204.41.4.412>.

²² Vedat Sar, "Developmental Trauma, Complex PTSD, and the Current Proposal of DSM-5", *European Journal of Psychotraumatology* 2, sy 1 (01 Ocak 2011), <https://doi.org/10.3402/ejpt.v2i0.5622>.

²³ Erdinc Ozturk ve Vedat Sar, "The 'Apparently Normal' Family: A Contemporary Agent of Transgenerational Trauma and Dissociation", *Journal of Trauma Practice* 4, sy 3-4 (12 Eylül 2006): 287-303, https://doi.org/10.1300/j189v04n03_06.

²⁴ Courtois, "Complex Trauma, Complex Reactions".

²⁵ Mark Chaffin vd., "Report of the APSAC Task Force on Attachment Therapy, Reactive Attachment Disorder, and Attachment Problems", *Child Maltreatment* 11, sy 1 (Şubat 2006): 76-89, <https://doi.org/10.1177/1077559505283699>.

²⁶ Benedetto Farina ve Giovanni Liotti, "Does a dissociative psychopathological dimension exist? a review on dissociative processes and symptoms in developmental trauma spectrum disorders.", *Clinical Neuropsychiatry* 10, sy 1 (01 Şubat 2013): 11-18.

rumun belirli psikolojik ve fizyolojik belirtilerde ilişkilendirildiği görülmektedir. TSSB tanı ölçütlerine ek olarak duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası ilişkilerde bozulmalar, çözülme (dissosiyasyon), dikkat ve bilinç durumunda değişiklikler, inanış sisteminde dönüşümler ve bedenselleştirme (somatizasyon) gibi belirtiler yaygın olarak bildirilmektedir. Bu belirtiler birçok araştırmacı tarafından travmanın belirtileri olarak kabul görmektedir²⁷. Kendine zarar verme, kişilik değişiklikleri veya inanç kaybı gibi bazı ek belirtiler ise sınıflandırmanın zor olmasından dolayı ayrı bir belirti grubu olarak ele alınmaktadır.^{28,29,30,31}

Buna karşın International Classification of Diseases (ICD)-11 (Uluslararası Hastalık Sınıflandırması) DSM-5'ten farklı olarak karmaşık travmanın tanı ölçütlerini ayrıca belirlemiştir. TSSB belirtilerine ek olarak öz düzenleme alanında bozulmanın belirtileri olan duygusal düzenleme bozukluğu, olumsuz benlik algısı ve ilişkilerde bozulma ölçütlere eklenerek karmaşık travma tanısı oluşturulmuştur.³² Ayrıca çocukluk döneminde görülen gelişimsel travma bozukluğu ABD Ulusal Çocuk Travmatik Stres Ağı (National Child Traumatic Stress Network; NCTSN) tarafından tanımlanmıştır. Bu tanım temelinde gelişimsel travma bozukluğu üç temel bileşen üzerinden ele alınmaktadır. İlk olarak çocuk travmatik yaşantıyı anımsatan uyarılarla

²⁷ Marylene Cloitre vd., "Treatment of Complex PTSD: Results of the ISTSS Expert Clinician Survey on Best Practices", *Journal of Traumatic Stress* 24, sy 6 (Aralık 2011): 615-27, <https://doi.org/10.1002/jts.20697>.

²⁸ Julian D. Ford vd., "Trauma Exposure among Children with Oppositional Defiant Disorder and Attention Deficit-Hyperactivity Disorder.", *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 67, sy 5 (Ekim 1999): 786-89, <https://doi.org/10.1037/0022-006x.67.5.786>.

²⁹ Judith Lewis Herman, "Complex PTSD: A Syndrome in Survivors of Prolonged and Repeated Trauma", *Journal of Traumatic Stress* 5, sy 3 (Temmuz 1992): 377-91, <https://doi.org/10.1002/jts.2490050305>.

³⁰ James C. Jackson vd., "A Prospective Investigation of Long-Term Cognitive Impairment and Psychological Distress in Moderately Versus Severely Injured Trauma Intensive Care Unit Survivors Without Intracranial Hemorrhage", *Journal of Trauma: Injury, Infection & Critical Care* 71, sy 4 (Ekim 2011): 860-66, <https://doi.org/10.1097/ta.0b013e3182151961>.

³¹ David Pelcovitz vd., "Development of a Criteria Set and a Structured Interview for Disorders of Extreme Stress (SIDES)", *Journal of Traumatic Stress* 10, sy 1 (Ocak 1997): 3-16, <https://doi.org/10.1002/jts.2490100103>.

³² J.M. Litvin, P.L. Kaminski, ve A. Ryals, "Development of the Complex Trauma Screener: A Brief Measure of ICD-11 PTSD and Complex PTSD", *Psychiatry Research* 334 (Nisan 2024): 115819, <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2024.115819>.

karşılaştığında duygusal, davranışsal, bilişsel, ilişkisel ve bedensel düzeylerde düzenlenemeyen şiddetli tepkiler vermektedir. İkinci olarak bu tepkiler zamanla travma ile doğrudan bağlantısı olmayan güvenli durum ve uyaranlara da genelleştirilmekte, bu da çocuğun dünyayı sürekli bir tehdit olarak algılamasına ve kalıcı bir travmatik stres hali yaşamasına neden olmaktadır. Son unsur ise çocuğun sergilediği davranışların travmatik olayla yeniden karşılaşma olasılığını ortadan kaldırmayı amaçlayan savunma stratejileri şeklinde gelişmesidir. Dışarıdan uyumsuz görünen bu tepkiler aslında çocuğun kendini korumak adına geliştirdiği hayati önleme mekanizmalarıdır.³³

B. Çocukluk Çağı Travmaları ve Etkileri

Çocukluk döneminde deneyimlenen travmalarının birçok belirti ve ruhsal soruna neden olduğu araştırmalar tarafından ortaya konmuştur. Bakım veren ile bağlanma sürecinin istismar ve ihmal nedeniyle sekteye uğraması ve aile bireylerinden yeterli destek alınamaması çocukların nörobiyolojik gelişim süreçleri üzerinde olumsuz etkiye sahiptir. Başka bir ifadeyle, güvensiz bağlanma örüntüsü geliştiren çocuklar, uzun vadede hem psikolojik işlevselliklerini hem de fizyolojik düzenleme süreçlerini olumsuz yönde etkileyen çeşitli nörobiyolojik güçlüklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu nedenle sarsıcı ve travmatik deneyimlere maruz kalmış birçok çocuk; duygularını düzenleme, yaşadığı duyguları anlamlandırma, deneyim ve hislerini sözel olarak ifade etme ve bir bağlanma figüründen güvenli biçimde teselli alma süreçlerinde belirgin güçlükler yaşayabilmektedir.³⁴ Araştırmalar bu çocukların duygu düzenleme becerilerinin gelişmediğini, akademik açıdan başarısız olduklarını, kişilerarası ilişkilerde sorunlar yaşadıklarını, madde kullanımı ve bağımlılık oranlarının yüksek olduğunu, öz kırım (intihar) davranışı gibi sorunlu davranışların görüldüğünü ortaya koymaktadır.³⁵

³³ Bessel A. van der Kolk ve Christine A. Courtois, "Editorial Comments: Complex Developmental Trauma.", *Journal of Traumatic Stress* 18, sy 5 (01 Ekim 2005): 385-88, <https://doi.org/10.1002/jts.20046>.

³⁴ Bessel A van der Kolk, "The neurobiology of childhood trauma and abuse", *Child and Adolescent Psychiatric Clinics* 12, sy 2 (01 Nisan 2003): 293-317, [https://doi.org/10.1016/S1056-4993\(03\)00003-8](https://doi.org/10.1016/S1056-4993(03)00003-8).

³⁵ Daniel Cruz vd., "Developmental trauma: Conceptual framework, associated risks and comorbidities, and evaluation and treatment", *Frontiers in Psychiatry* 13 (22 Temmuz 2022): 800687, <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.800687>. sy 6-7

Aynı zamanda çocukluk döneminde karşılaşılan travmatik deneyimler dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), depresyon, kaygı, kişilik bozuklukları gibi hem çocukluk hem de yetişkinlik döneminde ortaya çıkan ruhsal sorunlarla da ilişkilendirilmektedir.³⁶ Sugaya ve arkadaşları (2012) çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kalan bireylerin %84'ünün yaşamları boyunca bir psikiyatrik bozukluk tanısı aldığını bildirmiştir.³⁷ Ek olarak travmatik deneyimin sadece psikolojik sorunların oluşması için değil, ayrıca süregelen hastalıkların oluşumu için de risk etkeni olduğu bulunmuştur.³⁸

II. TRAVMA VE SUÇA İLİŞKİN RİSK ETKENLERİ

A. Şiddet Davranışı ve Travma

Travmatik olaya maruz kalmak gelişim süreci devam eden çocukların beyin yapısında ve işlevlerinde bozulmalara neden olarak yönetici işlev (planlama, odaklanma ve dürtü denetimi gibi öz düzenleme becerileri) ve duygu düzenlemede sorunlara yol açtığı öne sürülmektedir.³⁹ Fiziksel kötü muameleye maruz kalan bireylerde saldırgan davranış riski artmaktadır. Bu bireyler saldırgan davranış nedeniyle daha fazla tutuklanmakta, partner şiddeti göstermekte ve yetişkinliklerinde çocuk istismarı saldırganlarından biri olma olasılıkları daha yüksek olmaktadır.⁴⁰ Kadınlarda fiziksel istismar hem mağdur olmak hem de saldırgan davranışla ilişkilendirilmiştir. Erkeklerde ise bu ilişki bulunamamıştır⁴¹. Biyopsikososyal açıdan incelendiğinde birçok

³⁶ Marissa Cummings, Steven J. Berkowitz, ve Philip V. Scribano, "Treatment of Childhood Sexual Abuse: An Updated Review", *Current Psychiatry Reports* 14, sy 6 (Aralık 2012): 599-607, <https://doi.org/10.1007/s11920-012-0316-5>.

³⁷ Luisa Sugaya vd., "Child Physical Abuse and Adult Mental Health: A National Study", *Journal of Traumatic Stress* 25, sy 4 (Ağustos 2012): 384-92, <https://doi.org/10.1002/jts.21719>.

³⁸ Sonya B. Norman vd., "Associations between Psychological Trauma and Physical Illness in Primary Care", *Journal of Traumatic Stress* 19, sy 4 (Ağustos 2006): 461-70, <https://doi.org/10.1002/jts.20129>.

³⁹ Hart ve Rubia, "Neuroimaging of Child Abuse". sy 11-13

⁴⁰ Izabela Milaniak ve Cathy Spatz Widom, "Does Child Abuse and Neglect Increase Risk for Perpetration of Violence inside and Outside the Home?", *Psychology of Violence* 5, sy 3 (Temmuz 2015): 246-55, <https://doi.org/10.1037/a0037956>.

⁴¹ Eleni Maneta vd., "Links Between Childhood Physical Abuse and Intimate Partner Aggression: The Mediating Role of Anger Expression", *Violence and Victims* 27, sy 3 (2012): 315-28, <https://doi.org/10.1891/0886-6708.27.3.315>.

alandaki bozulmaya neden olan çocukluk dönemi travmaları suç davranışının ortaya çıkmasında etkili olan risk etkenlerinin oluşmasına zemin sağlamaktadır. Bu sebeple SSÇ'lerde travmatik olayların etkisinin iyileştirici yaklaşımla adli sistemde ele alınması önemli görülmektedir.

B. Adalet Sistemindeki Çocuklarda Çocukluk Çağı Travma Sıklığı

Travmatik yaşantıların gelişimsel süreçler üzerindeki çok boyutlu ve kalıcı etkileri, çocuk ve ergenlerde riskli ve suça sürüklenme olasılığı yüksek davranış örüntülerinin artmasına zemin hazırlamaktadır; bu durum ise çocuk adalet sistemine yansıyan vaka sayılarında belirgin bir yoğunlaşma olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk adalet sistemindeki gençlerde TSSB görülme oranı, benzer yaştaki toplum örneklemine kıyasla 8 kat daha yüksek bulunmuştur.^{42,43} Çocuk adalet sistemindeki gençlerin en az %75'i güven duydukları bir kişi tarafından kasıtlı olarak tehdit edilme; zarar görme, sevdiklerinin kasıtlı olarak zarar gördüğüne tanık olma; ihmal, ayrılık veya terk edilme gibi mağduriyet deneyimlerine maruz kalmıştır.⁴⁴ ABD'de de yapılan başka bir araştırmada ise adalet sisteminde yer alan gençler arasında TSSB'nin yaygın bir sorun olduğu; adli sistem içerisindeki genç erkeklerde TSSB oranı %24 ile %51 arasında değişirken genç kadınlar için bu oranın %49 civarında seyrettiği ifade edilmiştir.⁴⁵ 2010 yılında Pensilvanya'daki bir ilçede değerlendirilen çocukların %71'inin dosyalarında olası travmatik olaylar kayıt altına alınmıştır. Bu gençlerin, travma geçmişi olmayanlara kıyasla daha yüksek oranda esrar kullandığı, sabıkaları olduğu, yetişkin ceza mahkemelerinde yargılandığı,

⁴² Karen M. Abram vd., "Posttraumatic Stress Disorder and Trauma in Youth in Juvenile Detention", *Archives of General Psychiatry* 61, sy 4 (01 Nisan 2004): 403-10, <https://doi.org/10.1001/archpsyc.61.4.403>.

⁴³ Jennifer Meltzer Wolpaw ve Julian D. Ford, "Assessing Exposure to Psychological Trauma and Posttraumatic Stress in the Juvenile Justice Population | Office of Justice Programs", 2004, <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/assessing-exposure-psychological-trauma-and-posttraumatic-stress>. sy 3

⁴⁴ Julian D. Ford vd., "Pathways from Traumatic Child Victimization to Delinquency: Implications for Juvenile and Permanency Court Proceedings and Decisions", *Juvenile and Family Court Journal* 57, sy 3-4 (2006): 13-26, <https://doi.org/10.1111/j.1755-6988.2006.tb00111.x>.

⁴⁵ McMackin vd., "Preliminary Development of Trauma-Focused Treatment Groups for Incarcerated Juvenile Offenders". Sy201

ğı ve suça yönelik davranışlarla bağlantılı ruh sağlığı tanıları aldığı belirlenmiştir.⁴⁶

Düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşayan gençler arasında çocukluk çağı olumsuz deneyimlerinin (ÇÇOY) yaygınlığını inceleyen araştırmalar, oldukça yüksek oranlara işaret etmektedir. Sahra Altı Afrika'da yer alan Fildişi Sahili, Kenya, Lesotho, Mozambik ve Namibya ile Latin Amerika'da Meksika ve Brezilya'da yürütülen çalışmalar, gençlerin en az bir ÇÇOY yaşama oranının %70 ile %90 arasında değiştiğini göstermektedir. Ayrıca, söz konusu Sahra Altı Afrika ülkelerinde gençlerin %20'sinden fazlasının üç veya daha fazla ÇÇOY deneyimlediği; Brezilya'daki örneklemin %13'ünün dört veya daha fazla ÇÇOY bildirdiği saptanmıştır. Meksikalı öğrencilerden oluşan bir örnekleme ise katılımcıların %30'dan fazlası altı veya daha fazla ÇÇOY yaşadığını ifade etmiştir. Bu bulgular, çoklu ve birikimli travmatik yaşantıların düşük ve orta gelirli ülkelerde önemli bir halk sağlığı sorunu oluşturduğunu ortaya koymaktadır.⁴⁷ İsveç'te 25.252 ikizle yürütülen bir çalışmada bu kişilerin %38,6'sı en az bir ÇÇOY'a maruz kaldığını bildirirken %8,1'i üç veya daha fazla ÇÇOY bildirmiştir.⁴⁸

Türkiye'de 200 hükümlü yetişkin ile gerçekleştirilen bir çalışmada çocukluk travmalarının, bireyin gelişim sürecini şekillendiren önemli bir etken olduğu bulunmuş ve çocukluk dönemi travmatik deneyimleri ile suç davranışı arasında ilişki olduğu ortaya konmuştur.⁴⁹ Teksas bölgesindeki iyileştirme odaklı adli sistemin bir parçası olan çocuk ruh sağlığı mahkemesinde 203 genç ile gerçekleştirilen çalışmada SSC'lerin

⁴⁶ Christina L. Riggs Romaine vd., "Traumatic Experiences and Juvenile Amenability: The Role of Trauma in Forensic Evaluations and Judicial Decision Making", *Child & Youth Care Forum* 40, sy 5 (Ekim 2011): 363-80, <https://doi.org/10.1007/s10566-010-9132-4>.

⁴⁷ Abigail Casas-Muñoz vd., "Abordaje de la violencia sexual infantil: un llamado a la acción para los profesionales de América Latina", *Revista Panamericana de Salud Pública* 47 (14 Nisan 2023): e54, <https://doi.org/10.26633/RPSP.2023.54>, sy 1

⁴⁸ Hilda Björk Daniélsdóttir vd., "Adverse Childhood Experiences and Adult Mental Health Outcomes", *JAMA Psychiatry* 81, sy 6 (01 Haziran 2024): 586, <https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2024.0039>.

⁴⁹ Merih Altıntaş ve Mustafa Bilici, "Evaluation of childhood trauma with respect to criminal behavior, dissociative experiences, adverse family experiences and psychiatric backgrounds among prison inmates", *Comprehensive psychiatry* 82 (2018): 100-107, sy, 101, 106

%46'sında olumsuz çocukluk deneyimlerinin ortalamadan yüksek olduğu görülmüştür.⁵⁰ Amerika Birleşik Devletleri'nde Columbia bölgesinde yapılan bir çalışmada mahkeme tarafından klinik desteğe yönlendirilen 152 çocuk incelendiğinde özellikle kız çocuklarında yüksek oranda travma geçmişi olduğunu görülmüştür. Aynı çalışma gençlerin %11'inin TSSB ölçütlerini karşıladığını ortaya koymuştur.⁵¹

III. TRAVMA DUYARLI YAKLAŞIM

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1968 yılında gündeme gelen ve kabul edilen yasa ile çocuk adalet sisteminde çocuğun iyileştirilmesi hedeflense de uygulamalar kısa ömürlü olmuş ve zamanla bu amacından saparak cezalandırıcı önlemler benimsenmiştir. Belirli eyaletlerin çocuk adalet sisteminde yapılan değişikliklerle gençlerin şiddet suçları ve silah ihlalleri gibi belirli suçlar için yetişkin olarak yargılanmasına olanak tanınmıştır.⁵² Bu değişiklikler cezaevi yöneticileri, adalet uygulayıcıları, politika yapıcılar ve kamuoyu tarafından desteklenmiştir. Tüm taraflar gençler için iyileştirme programlarının etkisiz olduğunu öne sürerek cezalandırıcı önlemlerin artırılmasını savunmuştur. İhtiyaçları görmezden gelen cezalandırıcı adalet sistemi SSC'lerin hızla yetişkin hapisanelerine transfer edilmesine neden olmuş ve kamuoyunun, gençlerin yetişkin mahkemelerinde yargılanmasını kolaylaştırmıştır.⁵³

ABD'nin Maryland eyaletinde yapılan bir araştırma, yetişkin mahkemelerinde yargılanan 17 yaşındaki gençlerin, 18 yaşındaki bireylere kıyasla yaklaşık %41 daha uzun hapis cezasına çarptırıldığını ortaya koymuştur. Ayrıca 1996 yılında ABD Adalet Bakanlığı tarafından yapılan bir araştırma yetişkin mahkemelerinde yargılanan SSC'nin ha-

⁵⁰ Haley R. Zettler ve Jessica M. Craig, "The Prevalence of Trauma Among Participants in a Juvenile Mental Health Court", *Criminal Justice and Behavior* 51, sy 409 (Mart 2024): 401-19, <https://doi.org/10.1177/00938548231222619>.

⁵¹ Beverly A. Brosky ve Stephen J. Lally, "Prevalence of Trauma, PTSD, and Dissociation in Court-Referred Adolescents", *Journal of Interpersonal Violence* 19, sy 804-806 (Temmuz 2004): 801-14, <https://doi.org/10.1177/0886260504265620>.

⁵² Impact Law, "History of the Juvenile Justice System - Impact Law Impact Law", 2019, <https://www.impactlaw.com/criminal-law/juvenile/system/history/>.

⁵³ Christine Kelly, "Continuity and change in the history of Scottish juvenile Justice", 2016. Sy 10-11

pishane cezası alma olasılığının çok daha yüksek olduğunu göstermiştir.⁵⁴

1990’larda ABD’de Vincent Felitti tarafından başlatılan ve 17.000’den fazla kişiyle yürütülen ilk Olumsuz Çocukluk Deneyimleri (ACE) çalışması çocuklukta maruz kalınan olumsuz deneyim sayısı arttıkça fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları ile genel iyilik halindeki bozulmanın arttığını; hatta erken ölüm riskinin dahi yükseldiğini göstermiştir. Ancak mevcut cezalandırıcı yaklaşımlar gençlerin iyileştirilme şansını azaltarak uzun vadede suç döngüsünü kırmayı zorlaştırmış ve suç oranlarının azalmasını sağlamamıştır. Bu sebeple adalet sisteminde gelişme ihtiyacı devam etmektedir. ÇÇT’nin etkilerine ilişkin araştırmalar travmaya duyarlı yaklaşımın oluşmasındaki temel motivasyonunu oluşturmaktadır. Adli sistemin gençlerin ruh sağlığı sorunlarını daha da kötüleştirebileceği ve sorunlar tedavi edilmediğinde suç davranışının süreceği gerekçesiyle travmaya duyarlı modelin gerekliliği savunulmaktadır.⁵⁵

Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA; Amerika Birleşik Devletleri Madde Bağımlılığı ve Ruh Sağlığı Hizmetleri İdaresi) travmaya dayalı yaklaşımların yalnızca belirli müdahaleleri değil, aynı zamanda temel varsayımların örgütsel kültüre dahil edilmesinin de gerektiğini belirtmektedir.⁵⁶ Yayınlanan kılavuzlarda travma bilgilendirilmiş yaklaşımın dört temel varsayım üzerine inşa edildiği belirtilmektedir. Buna göre kurumların öncelikle (a) travmanın yaygınlığı ve çok boyutlu etkileri konusunda farkındalık geliştirmesi (realization), (b) travmanın işaret ve belirtilerini hem hizmet alanlarda hem de çalışanlarda tanıyabilmesi (recognition), (c) travmaya uygun ve bütüncül bir kurumsal tepki geliştirmesi (response) ve (ç) yeniden travmatize olmayı önlemeye yönelik sistemli düzenlemeler yapması (resistance) gerekmektedir. Bu çerçevede travma yalnızca bireysel bir yaşantı olarak değil; aileleri, uzmanları ve kurum kültürünü etkileyen sistemik bir olgu olarak ele alınmaktadır. Dolayı-

⁵⁴ Rebecca Gulstad, “Juveniles in Adult Court Repercussions and Benefits for Juveniles and Communities” (2016). Sy 6

⁵⁵ Zettler ve Craig, “The Prevalence of Trauma Among Participants in a Juvenile Mental Health Court”.sy,402-403

⁵⁶ U.S. Department of Health and Human Services, “SAMHSA’s Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach”, 2014. Sy 9-11

sıyla travmaya ilişkin bilgi ve duyarlılığın, kurumun politika ve işleyişine, hizmet sunum süreçlerine, liderlik anlayışına ve örgüt kültürüne bütünleştirilmesi önem taşımaktadır. Söz konusu dört temel varsayım doğrultusunda travma bilgisine dayalı yaklaşımın altı temel ilkesi tanımlanmıştır: (1) fiziksel ve psikolojik güvenliğin sağlanması, (2) dürüstlük ve şeffaflık yoluyla güven ilişkisinin güçlendirilmesi, (3) akran desteğinin özendirilmesi, (4) iş birliği ve karşılıklılığın benimsenmesi, (5) güçlendirme, hak arama ve seçim hakkının desteklenmesi ve (6) kültürel, tarihsel ve cinsiyete duyarlı bakış açısının benimsenmesi. Bu ilkeler travmanın etkilerini azaltmayı, iyileşmeyi desteklemeyi ve hem hizmet alanların hem de çalışanların yeniden travmatize olmasını önlemeyi amaçlayan bütüncül bir kurumsal çerçeve sunmaktadır. Bu kapsamda Sweeney ve Taggart (2018) tarafından ilgili alan yazınında ve SAMHSA ölçütleri göz önünde bulundurularak belirlenen temel ilkeler şunlardır:⁵⁷

1. **Travma merceğinin benimsenmesi:** ruh sağlığı sorunlarının değerlendirilmesinde travmatik yaşantılar ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin sistemli biçimde dikkate alınması ve bu bağlantının kurumsal düzeyde açıkça kabul edilmesi.
2. **Travmanın geniş ve kapsayıcı biçimde tanımlanması:** travmanın yalnızca TSSB ile sınırlandırılmayarak toplumsal travmaları, karmaşık travmaları ve birden fazla travmatik yaşantının kesişimsel etkilerini içerecek şekilde ele alınması.
3. **Travmaya ilişkin sorgulamaların duyarlı biçimde yürütülmesi:** bireylere travmatik deneyimleri hakkında soru sorulurken güvenli iletişim ortamının sağlanması ve verilen yanıtlar karşısında uygun destek mekanizmalarının devreye sokulmasına ilişkin mesleki yeterliliğin gözetilmesi.
4. **Kanıtı dayalı, travmaya özgü müdahalelere yönlendirme yapılması:** gerektiğinde bireylerin travma odaklı ve bilimsel temele dayanan değerlendirme, tedavi ve destek hizmetlerine erişiminin sağlanması.

⁵⁷ Angela Sweeney ve Danny Taggart and, "(Mis)understanding trauma-informed approaches in mental health", *Journal of Mental Health* 27, sy 384 (2018): 383-87, <https://doi.org/10.1080/09638237.2018.1520973>.

5. **Dolaylı travma ve yeniden travmatize olmanın önlenmesine yönelik kurumsal düzenlemelerin yapılması:** örneğin denetim ve kısıtlama uygulamaları azaltılarak hem hizmet alanların hem de çalışanların ikincil travma ve yeniden travmatize olma riskinin azaltılması.
6. **İletişim süreçlerinde güvenilirlik ve şeffaflığa öncelik verilmesi:** örneğin, bireyin travmatik geçmişini birden fazla uzmana yeniden anlatmak zorunda kalacağı uygulamaların sınırlandırılması.
7. **Yardım eden-yardım alan hiyerarşisinden uzaklaşılması:** güven, iş birliği, karşılıklı saygı ve umut temelli, eşitlikçi ve iş birliğine dayalı ilişkilerin kurulması.
8. **Güçlü yönlerle odaklanan bakış açısının benimsenmesi:** belirtilerin patolojik göstergeler olarak değil, travmatik yaşantılar karşısında geliştirilen başa çıkma uyarlamaları olarak yeniden çerçevelendirilmesi (örneğin, ayrışmanın dayanılmaz deneyimlerden kaçmaya yönelik uyum sağlayıcı bir strateji olarak değerlendirilmesi).
9. **Hizmet alanlar ve hizmet sunanlar için duygusal ve fiziksel güvenliğin önceliklendirilmesi:** kurumsal ortamın hem psikolojik hem de bedensel açıdan güvenli bir çerçevede yapılandırılması.
10. **Travma deneyimi olan bireylerle ortaklık temelinde çalışılması:** hizmetlerin tasarımı, sunumu ve değerlendirilmesi süreçlerinde travma mağdurlarının etkin katılımının sağlanması.

SAMHSA kapsamında değerlendirildiğinde travmaya duyarlı çocuk adalet sisteminin aşağıdaki alanlarda dönüştürülmesi gerekliliği araştırmacılar tarafından önerilmiştir:⁵⁸

1. **Yönetim ve liderlik:** travmaya duyarlı bir yaklaşımın benimsenmesi için kurum yöneticilerinin bu konuda bilgi sahibi olması sağlanmalıdır.

⁵⁸ Lisa Rapp, "Delinquent-Victim Youth – Adapting a Trauma-Informed Approach for the Juvenile Justice System", *Journal of Evidence-Informed Social Work* 13, sy 494-495 (2016), <https://doi.org/10.1080/23761407.2016.1166844>.

2. **Kurumlar:** açıkça tanımlanmış değerler doğrultusunda hareket etmeli ve amaçlarını, kültürlerini ve hedeflerini travma odaklı bir sistem oluşturacak şekilde belirlemelidir.
3. **Programlar ve tesisler:** gençlere ve ailelerine yönelik destek süreçlerinde temel unsurlar olup değerlendirme ve müdahale süreçleri hassas ve travma bilincine uygun şekilde yürütülmelidir.
4. **Çalışanlar:** travmaya duyarlı modele uyum sağlamalı, bu doğrultuda eğitilmeli ve gençleri suçlular olarak değil, hayatta kalmaya çalışan bireyler olarak görmelidir.
5. **Çocuk adalet sistemi:** çocuk koruma, eğitim, sağlık ve ruh sağlığı gibi diğer sistemlerle iş birliği içinde çalışarak gençlerin ve ailelerin kesintisiz destek almasını sağlamalıdır.
6. **Fiziksel ortam:** güvenli, sıcak ve destekleyici şekilde tasarlanarak gençlerin kendilerini rahat hissetmelerine ve çalışanlarla sağlıklı etkileşim kurmalarına olanak tanınmalıdır.
7. **İzleme ve değerlendirme:** sürekli uygulanmalı, politika ve programların etkinliği düzenli olarak değerlendirilerek gerekli güncellemeler yapılmalıdır.

2013 yılında ABD’de gerçekleştirilen Travma Duyarlı Çocuk Adalet Sistemi Yuvarlak Masa (*Trauma-Informed Juvenile Justice Roundtable*) toplantısında travma bilgisine dayalı bir çocuk adalet sistemi anlayışının kurumsal düzeyde nasıl geliştirilebileceği ele alınmıştır. Bu toplantıda ABD Ulusal Çocuk Travmatik Stres Ağı Travma Bilgisine Dayalı Hizmet Sistemleri Çalışma Grubu tarafından geliştirilen travma bilgisine dayalı çocuk ve aile hizmet sistemi tanımı temel alınmıştır. Bu çerçevede travma bilgisine dayalı bir sistem; (1) travma maruziyeti ve ilişkili belirtiler için düzenli tarama yapılmasını, (2) travmatik stres ve eşlik eden ruh sağlığı sorunları için kültürel açıdan duyarlı ve kanıta dayalı değerlendirme ve tedavi yöntemlerinin kullanılmasını, (3) çocuklara, ailelere ve hizmet sağlayıcılara travmanın etkileri ve tedavi seçenekleri hakkında bilgi ve kaynak sunulmasını, (4) travmaya maruz kalmış çocukların ve ailelerinin direnç ve koruyucu özelliklerinin güçlendirilmesini, (5) ebeveyn ve bakım verenlerin travmatik yaşantılarının ve bunun aile sistemi üzerindeki etkilerinin ele alınmasını, (6)

çocuk hizmetleri arasında bakım sürekliliği ve sistemler arası iş birliğinin sağlanmasını ve (7) çalışanların ikincil travmatik stresini azaltan ve mesleki dayanıklılıklarını artıran bir kurumsal ortam oluşturulmasını temel unsurlar olarak tanımlamaktadır. Bu doğrultuda toplantıda travmaya duyarlı bir çocuk adalet sistemi için travma taraması ve uygun değerlendirme süreçlerinin adli işleyişe bütünleştirilmesi, kanıta dayalı travma tedavilerinin kullanılması, ailelerle iş birliği içinde adalet sürecinin yeniden travmatize edici etkilerinin azaltılması, sistemler arası eş güdümün güçlendirilmesi, güvenli ve destekleyici kurum ortamlarının oluşturulması ile etnik azınlıklara mensup gençlerin sistemle orantısız temasının azaltılması ve ayrımcılığa duyarlı müdahalelerin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁵⁹

IV. TRAVMANIN ADLİ SİSTEMDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Travma geçmişinin nasıl tanımlandığı ve ölçüldüğü, değerlendirmelerin travmaya maruz kalma, travma sonrası stres belirtileri ve travmaya bağlı ruh sağlığı tanılarını içermesi gerekip gerekmediği farklı yargı bölgeleri ve kurumlar arasında önemli ölçüde farklılık göstermektedir.⁶⁰ Travma tarama araçlarına yönelik sistemli bir inceleme, değerlendirilen 18 ölçüm aracından 10'unun yalnızca travma ile ilişkili belirtilere odaklandığını ancak travmaya maruz kalmayı doğrudan ele almadığını ortaya koymuştur.⁶¹ Travma taramaları olumsuz sonuçlar yaşama riski taşıyan gençlerin belirlenmesi açısından önemli bir araç olarak öne sürülse de bazı sınırlılıkları bulunduğu belirtilmiştir.⁶² Adalet sistemiyle ilişkili gençlerin travmaya veya olumsuz deneyimlere maruz kalmasının değerlendirilmesinde önemli tutarsızlıklar belir-

⁵⁹ Carly B Dierkhising, Susan Ko, ve Jane Halladay Goldman, "Trauma-Informed Juvenile Justice Roundtable: Current Issues and New Directions in Creating Trauma-Informed Juvenile Justice Systems", 2013. Sy 2-7

⁶⁰ Branson, Baetz C. L., Horwitz S. M., Hoagwood K., "Trauma-Informed Juvenile Justice Systems". Sy 636

⁶¹ Katie Eklund vd., "A Systematic Review of Trauma Screening Measures for Children and Adolescents", *School Psychology Quarterly* 33 (Mart 2018): 30-43, <https://doi.org/10.1037/spq0000244>, sy 31,32,36

⁶² Araceli Gonzalez vd., "Trauma Exposure in Elementary School Children: Description of Screening Procedures, Level of Exposure, and Posttraumatic Stress Symptoms", *School Mental Health* 8, sy 85 (01 Mart 2016): 77-88, <https://doi.org/10.1007/s12310-015-9167-7>.

lenmiştir. Bu farklılıkların ön karar verme süreçlerinden⁶³ mahkumiyet sonrası aşamalara kadar uzandığı araştırmacılar tarafından ortaya konmuştur.⁶⁴ Ayrıca araştırmalar hem gençlerin kendi beyanlarında hem de resmi kayıtlarda travma ve olumsuz deneyimlerin büyük ölçüde eksik bildirildiğini göstermiştir.^{65,66} Bu eksiklikleri ele almak amacıyla yapılan bir pilot çalışma gençler ve ebeveynler/vasiler gibi farklı bilgi kaynakları ile bilgisayar destekli taramalar, yazılı anketler ve yapılandırılmış tarama görüşmeleri gibi farklı değerlendirme yöntemleri arasındaki tutarsızlıkları incelemiştir. Bu çalışma, çocuk adalet sisteminde sadece tek bir yöntemle dayanarak yapılan değerlendirmelerin yetersiz kalabileceğini bilimsel olarak ortaya koymuştur. Araştırma bulguları çocukların yaşadığı travmaları tam olarak anlayabilmek için daha kapsamlı ve çok yönlü değerlendirme yaklaşımlarının kullanılmasının zorunluluğunu göstermektedir.⁶⁷

V. TRAVMAYA DUYARLI YAKLAŞIMDA TEDAVİ

Travmaya duyarlı yaklaşımda bir diğer nokta ise rehabilitasyon sürecidir. Adli sistem içerisindeki SSÇ'lere uygulanan terapötik yaklaşımların travmaya duyarlı olması koşulu TDAS'ın bir gerekliliği olarak araştırmacılar tarafından savunulmaktadır.⁶⁸ Adalet sistemiyle bağlantılı gençlere yönelik programlar ile risk altındaki çocuk ve gençlere yönelik programların etkinliğini değerlendiren 29 çalışmayı ince-

⁶³ Christina L. Riggs Romaine vd., "Traumatic Experiences and Juvenile Amenability: The Role of Trauma in Forensic Evaluations and Judicial Decision Making", *Child & Youth Care Forum* 40, sy 366-367 (Ekim 2011): 363-80, <https://doi.org/10.1007/s10566-010-9132-4>.

⁶⁴ Tina Maschi ve Craig S. Schwalbe, "Unraveling Probation Officers' Practices with Youths with Histories of Trauma and Stressful Life Events", *Social Work Research* 36, sy 22 (Haziran 2012): 21-30, <https://doi.org/10.1093/swr/svs007>.

⁶⁵ Karen M Abram vd., "PTSD, Trauma, and Comorbid Psychiatric Disorders in Detained Youth", 2013.sy 822

⁶⁶ Shantel D. Crosby, "Trauma-Informed Approaches to Juvenile Justice: A Critical Race Perspective", *Juvenile and Family Court Journal* 67, sy 6 (2016): 5-18, <https://doi.org/10.1111/jfcj.12052>.

⁶⁷ Amanda D. Zelechowski vd., "Trauma Assessment in Juvenile Justice: Are We Asking the Right Questions in the Right Ways?", *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma* 30, sy 327 (2021): 324-46, <https://doi.org/10.1080/10926771.2020.1832167>.

⁶⁸ Branson vd., "Trauma-Informed Juvenile Justice Systems".sy 639-640

leyen meta analiz çalışmasının sonucunda bilişsel davranışçı terapinin (BDT), özellikle travma odaklı BDT'nin, etkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca bilişsel yeniden yapılandırma içeren veya katılımcının travma hikayesi oluşturmalarını isteyen programların, bu unsurları içermeyen müdahale protokollerine göre daha etkili olduğunu gösteren kanıtlar bulunmuştur.⁶⁹ Bu kapsamda adli sistemde uygulanan travmaya duyarlı programlara ilişkin makalelerin incelendiği bir araştırmada çocuklara doğrudan müdahale programı olan üç program öne çıkmıştır: *Sığınak Modeli (Sanctuary Model)*, *Eğitim ve Terapi için Travma Duygu Düzenleme Rehberi (Trauma Affect Regulation: Guide for Education and Therapy (TARGET))*, *Öğrenme ve Öğretmenin Kalbi: Şefkat, Dayanıklılık ve Akademik Başarı (Heart of Learning and Teaching: Compassion, Resilience, and Academic Success (HLT))*.

Sığınak Modeli travmaya maruz kalmış bireylerin güvenli bir ortamda iyileşmelerini hedefler. Model 1980 yılında travmatik deneyimi olan hastane ortamındaki bireyler için geliştirilmiştir. Bu model aynı zamanda ahlaki değerlerin ve şiddetsizliğin geçerli olduğu ortamlar sağlamayı önceliklendirmektedir. Modelin içerisindeki 'sığınak' bir toplumsal ortamda fiziksel, psikolojik, toplumsal ve ahlaki güvenliği birlikte oluşturma ve sürdürme deneyimini ifade etmektedir. Bu süreç sistemli şiddeti azaltmayı ve yüzyıllardır insan kültürlerinde farklı şekillerde ortaya çıkan yıkıcı süreçlere karşı koymayı amaçlamaktadır.⁷⁰ Bu doğrultuda şiddetsiz iletişimi, sürece dahil olan tüm bireyleri –bakım vermekten sorumlu çalışanlar da dahil olmak üzere– kapsayan program topluluğu toplantılarını ve duygu düzenleme stratejilerini içeren bütüncül bir yaklaşıma sahiptir.⁷¹ Bu açıdan travmatik

⁶⁹ Ajima Olaghere, David B. Wilson, ve Catherine S. Kimbrell, "Trauma-Informed Interventions for At-Risk and Justice-Involved Youth: A Meta-Analysis", *Criminal Justice and Behavior* 48, sy 9 (2021): 1261-77, <https://doi.org/10.1177/00938548211003117>.

⁷⁰ Sandra L. Bloom, "The Sanctuary Model: Through the Lens of Moral Safety.", içinde *APA Handbook of Trauma Psychology: Trauma Practice (Vol. 2)*, ed. Steven N. Gold (Washington: American Psychological Association, 2017), sy 499-513, <https://doi.org/10.1037/0000020-024>.

⁷¹ Annabel Simjouw, Vivienne De Vogel, ve Corine De Ruiter, "Trauma-Informed Care Training in Forensic Mental Health Services: A Scoping Review", *International Journal of Forensic Mental Health* 23, sy 4 (Ekim 2024): 375-89, <https://doi.org/10.1080/14999013.2024.2323934>. Sy 381-382

deneyim sebebiyle ahlaki yaralanma yaşayan ve ahlaki stres içerisinde olan travma mağdurlarının süreçle ilgili karar ve düşünce süreçlerini değiştirmeyi ve güvenli ortam yaratmayı hedeflemektedir.⁷²

Diğer bir program olan *TARGET* ise bağımlılığı olan bireylere hastane dışı müdahalelerde bulunmak üzere geliştirilmiştir. Program aynı zamanda adli ortamdaki gençler ve yetişkinler için geliştirilmiş bir grup terapisi programıdır. Program geçmiş travmalara bağlı olarak gelişen psikolojik tepkileri düzenlemeye yönelik beceriler kazandırmayı amaçlar. Katılımcılara suçluluk, utanç, reddedilme ve travmaya bağlı diğer duygularla başa çıkabilmeleri için bilişsel-davranışçı teknikler sunulur.^{73,74}

HLT ise ekolojik ve bağlanma kuramlarına dayalı bir eğitim modelidir. Öğretmenler ve okul çalışanları için tasarlanan program, mahkeme sürecine dahil olan öğrencilerle nasıl etkili şekilde çalışabilecekleri konusunda rehberlik eder. Özellikle cinsiyet ve ırk gibi değişkenler travmayı deneyimleme açısından risk etkeni oluşturduğundan bu model aynı zamanda cinsiyet ve ırksal kimlik gibi çeşitlilik konularını da içeren bir eğitim modeli sunar.⁷⁵

VI. SAVCI VE HAKİMLERİN TUTUMU

Mahkemeler insan davranışlarının değiştirilmesiyle yakından ilgilidir ve adalet sisteminin temel bileşeni olarak suçun önlenmesinde önemli rol oynamaları beklenmektedir. Bu hedef doğrultusunda mahkemelerin daha insancıl ve destekleyici bir şekilde yapılandırılmasının gerekliliği açıktır. Adli sistem içerisindeki bireylerin iyileşmesini ve davranışlarının olumlu yönde değişimini özendirmek amacıyla işlemel (prosedürel) adalet ve davranış bilimleri birlikte çalışarak terapötik

⁷² Bloom, "The Sanctuary Model". Sy 57-59

⁷³ Linda Frisman vd., "Outcomes of Trauma Treatment Using the TARGET Model", *Journal of Groups in Addiction & Recovery* 3, sy 3-4 (03 Kasım 2008): 285-303, <https://doi.org/10.1080/15560350802424910>.sy 287-288

⁷⁴ Monique Marrow vd., "The Value of Implementing TARGET within a Trauma-Informed Juvenile Justice Setting", içinde *Psychological Trauma and Juvenile Delinquency*, ed. Patricia Kerig, 1. bs (Routledge, 2014), 174-87, <https://doi.org/10.4324/9781315872797>. sy 176-178

⁷⁵ Simjouw, De Vogel, ve De Ruiter, "Trauma-Informed Care Training in Forensic Mental Health Services". Sy 382-383

mahkeme süreçlerinin tasarlanmasına katkı sunmalıdır. Bu yaklaşımın özellikle travmatik olayların sebep olduğu olumsuz psikolojik etkilerin önlenmesinde önemli rol oynayabileceği araştırmacılar tarafından öne sürülmektedir. Araştırmacılar mahkemenin terapötik etkisi üzerinde belirleyici etkenler arasında savcı ve hakimlerin etkili dinleme, empati kurabilme ve iletişim kurma yeteneği gibi kişilerarası ilişki becerilerine vurgu yapmaktadır.⁷⁶ TDAS'ın temel ilkeleri: sesini duyurma, adalet, saygı ve karşılıklıdır.^{77,78} ABD'nin güneydoğu eyaletlerindeki çocuk mahkemelerinde yapılan bir başka çalışmada gözlemciler hakimlerin nazik ve saygılı bir ses tonu kullanması, aşağılayıcı ya da damgalayıcı dilden kaçınması ve aktif dinleme becerisi sergilemesi gibi travmaya duyarlı yaklaşımın temel tutumlarını incelemiştir. Bu kapsamda hakimlerin temel iletişim becerileri yeterli bulunsa da çocukla doğrudan iletişim ve katılımcı etkileşim uygulamalarının düşük düzeyde olduğu gözlemciler tarafından belirlenmiştir. Etkileşim boyutundaki bu sınırlılığın, gençlerin bilişsel becerilerinin ve psikososyal gelişim düzeylerinin yeterince dikkate alınmaması; dolayısıyla karar alma süreçlerine anlamlı katılımlarının özendirilmemesi ile ilişkili olabileceği ileri sürülmektedir.⁷⁹ Ancak TDAS'ın başarılı şekilde uygulanabilmesi için seçim, söz hakkı, güçlendirme, iş birliği ve karşılıklı anlayış ilkelerinin merkeze alınması gerekmektedir.⁸⁰

Bu kapsamda gençlerin sürece katılımının sağlanamaması olumsuz sonuçlar doğurabilir. Araştırmalar hâkimlerin adli süreçte çocuk ve ailesiyle kurduğu etkili iletişimin daha olumlu ve sürdürülebilir sonuçlar elde edilmesine katkı sağladığını göstermektedir. Özellikle gençlerin yargı sürecine etkin katılımının desteklendiği, yalnızca

⁷⁶ Michael S King, "The Therapeutic Dimension of Judging: The Example of Sentencing", 2006.sy 110-114

⁷⁷ Nicole C. McKenna ve Kristy Holtfreter and, "Trauma-Informed Courts: A Review and Integration of Justice Perspectives and Gender Responsiveness", *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma* 30, sy 4 (2021): 450-70, <https://doi.org/10.1080/10926771.2020.1747128>.sy 452-455

⁷⁸ U.S. Department of Health and Human Services, "SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach". Sy 9-11

⁷⁹ Eva McKinsey vd., "Implementation of practices deemed trauma-informed in juvenile court", *Psychiatry, Psychology and Law* 0, sy 0 (2025): 1-27, <https://doi.org/10.1080/13218719.2024.2421172>. sy 10-18

⁸⁰ U.S. Department of Health and Human Services, "SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach".

olumsuz geri bildirimle değil, aynı zamanda olumlu pekiştirme ve yapıcı yönlendirmelerle desteklendikleri durumlarda sorumluluk üstlenme ve davranış değişikliği geliştirme olasılığının anlamlı biçimde arttığı belirtilmektedir. Bu bulgular çocuk adalet sisteminde iletişim biçiminin yalnızca usule ilişkin değil, aynı zamanda gelişimsel ve iyileştirici sonuçlar açısından da belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır; ancak hâkimlerin çoğu zaman gençlerle bu nitelikte bir etkileşim kurmadığı gözlemlenmektedir.^{81,82,83}

VII. ADLİ SİSTEM ÇALIŞANLARININ TUTUMU

Mevcut adli sistemin TDAS'a geçiş sürecinde adli süreçte çocuklarla teması olan tüm çalışanlar (kolluk güçleri, mahkeme ve ceza infaz sistemi çalışanları) önemli rol oynamaktadır.⁸⁴ Tüm çalışanların gençleri “suçlular” olarak değil, hayatta kalmaya çalışan bireyler olarak görmesi gerektiği yaklaşımın temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Mevcut çalışanların konuyla ilgili düzenli olarak eğitilmesi ve bu yaklaşıma uyum sağlayamayan çalışanların görevden alınmasının gerekliliği araştırmacılar tarafından önerilmektedir. Göreve yeni başlayan çalışanların da titizlikle seçilmesi ve düzenli olarak travma bilimi konusunda eğitim alması sağlanmalıdır, çünkü travma hakkındaki bilgiler ve bilimsel bulgular sürekli güncellenmektedir.⁸⁵

Çalışanların gençlerle kurduğu etkileşimde tutarlı olması ve sınır koyma süreçlerinde adaletli bir yaklaşım sergilemesi gerekmektedir. Uygunsuz davranışlara yönelik disiplin uygulamalarının intikamcı veya cezalandırıcı bir tavır yerine, iyileştirici bir yaklaşımla ele alınması gerektiği araştırmacıların önerileri arasındadır. Aynı zamanda şiddet içeren veya aşağılayıcı yaklaşımlardan kaçınılması, gençlerin

⁸¹ National Research Council, *Reforming Juvenile Justice: A Developmental Approach* (National Academies Press, 2013). Sy 54-156

⁸² Elizabeth Seigle, Nastassia Walsh, ve Josh Weber, *Core principles for reducing recidivism and improving other outcomes for youth in the juvenile justice system* (Council of State Governments, 2014). Syf3-6

⁸³ Eva McKinsey vd., “Implementation of practices deemed trauma-informed in juvenile court”, *Psychiatry, Psychology and Law* 0, sy 0 (2025): 1-27, <https://doi.org/10.1080/13218719.2024.2421172>. sy 10,18

⁸⁴ Branson vd., “Trauma-Informed Juvenile Justice Systems”. Sy 339-340

⁸⁵ Rapp, “Delinquent-Victim Youth—Adapting a Trauma-Informed Approach for the Juvenile Justice System”. Sy 494-495

olumlu davranışları ödüllendirilerek pekiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca gençlerin sorunlu davranışlarını tetikleyen unsurların anlaşılması ve onları sakinleştiren etkenlerin belirlenmesinin iyileştirme sürecinin daha etkili ilerlemesine katkı sağlayacağı öne sürülmektedir. Adalet sistemi çalışanlarının kendi duygu ve öfke denetimlerini başarılı bir şekilde sağlamaları, kurum içindeki etkileşimin niteliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Çalışanın sergilediği bu öz düzenleme becerisi, çocuklar için doğrudan rol model olarak sistemin iyileştirici etkisini güçlendirmektedir.⁸⁶

Çalışanlara çocukluk travmalarının suç davranışı ile ilişkisi, duygusal ve davranışsal düzensizlikler, travmaya bağlı stres tepkileri ve travmaya duyarlı bakımın temel ilkeleri hakkında bilgi verilmelidir. Eğitim sürecinin rol yapma, vaka çözümlemeleri ve bireysel koçluk gibi yöntemleri içermesinin kritik olduğu belirtilmektedir.⁸⁷ Uygulanan programların etkinliğini inceleyen bir araştırma yalnızca çalışan eğitimlerinin değişiklik yaratmak için yeterli olmadığını göstererek çalışana verilen eğitimin çocuklara yönelik müdahalelerin tamamlayıcısı olduğu yönünde bulgular edinmiştir. Araştırmacılar etkili değişim için hem çalışanlar hem de adli sistemdeki gençler için ayrı müdahale programlarının bir arada olmasının gerekliliğini vurgulamışlardır.⁸⁸

Travmaya duyarlı yaklaşımı benimseyen kurumlarda yürütülen bir diğer çalışma; bu ortamlarda bulunan gençlerin çalışan tarafından daha az suçlandığını, ayrıca daha az cezalandırıcı veya yargılayıcı tepkiyle karşılandığını ortaya koymaktadır. Buna ek olarak, söz konusu yaklaşımın uygulandığı kurumlarda çalışanlar ve gençler arasındaki mesleki sınırların daha net korunduğu ve iletişimin daha sağlıklı bir çerçevede yürütüldüğü saptanmıştır.⁸⁹ Bununla birlikte, gençler kendi davranışlarının hem

⁸⁶ Griffin, Germain, ve Wilkerson, "Using a Trauma-Informed Approach in Juvenile Justice Institutions". Sy 7-8

⁸⁷ Simjouw, De Vogel, ve De Ruiter, "Trauma-Informed Care Training in Forensic Mental Health Services".sy 383-384

⁸⁸ Carly Lyn Baetz vd., "Impact of a Trauma-Informed Intervention for Youth and Staff on Rates of Violence in Juvenile Detention Settings", *Journal of Interpersonal Violence* 36, (Eylül 2021): NP9463-82, <https://doi.org/10.1177/0886260519857163>.

⁸⁹ Michael George Kramer, "Sanctuary in a Residential Treatment Center: Creating a Therapeutic Community of Hope Countering Violence", *Therapeutic Communities: The International Journal of Therapeutic Communities* 37, sy 71-72 (13 Haziran 2016): 69-83, <https://doi.org/10.1108/TC-01-2015-0005>. sy 75-76

çalışanlar hem de diğer bireyler üzerindeki etkisini daha iyi kavradıklarını ifade etmişlerdir.⁹⁰ Bu bulgular çocuk adalet sisteminde travmaya duyarlı yaklaşımların yaygınlaştırılmasının hem gençler hem de çalışanlar açısından olumlu sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çocukluk dönemi travmaları (ÇÇT) sıklıkla karşılaşılan durumlar olup gelişim süreçleri ve davranım bozukluklarının ortaya çıkmasında etkilidir.⁹¹ ÇÇT'nin suç davranışı açısından önemli bir risk etkeni olduğu ve ceza adalet sistemindeki çocuklarda yüksek oranda ÇÇT görüldüğü anlaşılmaktadır.⁹² ÇÇT'nin gelişimsel süreçlerdeki yaygınlığı çocuklarda suç davranışını ortaya çıkmasına yol açan empati, duygu düzenleme becerileri, öğrenme, kişilerarası ilişkiler alanlarında bozulmalara neden olmaktadır.⁹³ Bu sebeple travmaya duyarlı yaklaşımın adli sistem içinde gerekliliği savunulmaktadır.⁹⁴ Araştırmalardan elde edilen bulgular travmaya duyarlı yaklaşıma ilişkin bazı temel politika ve uygulama önerilerini içermektedir. Ancak çocuk adalet sistemine özel müdahalelere ilişkin görüş birliği sağlanamamıştır. Önerilen uygulama ve politikaların yalnızca %11'i birçok yayında yer bulurken çoğu öneri yalnızca bir veya iki yayında yer almıştır. Bu durum travmaya duyarlı yaklaşım çerçevesinin somut politikalara dönüştürülmesi için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.⁹⁵

⁹⁰ Laura J. Elwyn, Nina Esaki, ve Carolyn A. Smith, "Importance of Leadership and Employee Engagement in Trauma-Informed Organizational Change at a Girls' Juvenile Justice Facility", *Human Service Organizations: Management, Leadership & Governance* 41, sy 112-113 (15 Mart 2017), <https://doi.org/10.1080/23303131.2016.1200506>.

⁹¹ Roy Lubit vd., "Impact of Trauma on Children", *Journal of Psychiatric Practice*® 9, sy 2 (2003), https://journals.lww.com/practicalpsychiatry/fulltext/2003/03000/impact_of_trauma_on_children.4.aspx. sy129-130

⁹² Beverly A. Brosky ve Stephen J. Lally, "Prevalence of Trauma, PTSD, and Dissociation in Court-Referred Adolescents", *Journal of Interpersonal Violence* 19, sy 801, 807 (Temmuz 2004) <https://doi.org/10.1177/0886260504265620>.

⁹³ Henry R. Cellini, "Child Abuse, Neglect, and Delinquency: The Neurological Link", *Juvenile and Family Court Journal* 55, sy 4 (Eylül 2004): 1-14, <https://doi.org/10.1111/j.1755-6988.2004.tb00169.x>. sy 4-6

⁹⁴ Simjouw, De Vogel, ve De Ruiter, "Trauma-Informed Care Training in Forensic Mental Health Services". Sy 376

⁹⁵ Branson vd., "Trauma-Informed Juvenile Justice Systems".sy 642

Buna karşın hem çocuğun üstün yararı hem de onarıcı adalet kapsamında travmaya duyarlı yaklaşımın gerekliliği araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır. Bu sebeple tüm çocuk adalet sistemi çalışanlarının, gençlerle ve aileleriyle etkileşimde bulunurken travma odaklı bir yaklaşımı benimsemesi gerektiği vurgulanmaktadır⁹⁶. Adalet sistemine dahil olan gençlerin büyük bir kısmının geçmişinde çocukluk dönemi olumsuzlukları ve travma öyküsü bulunduğu gerçeğinden hareketle, travma duyarlı müdahalelerin hayata geçirilmesi sadece çocukların ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp çalışanlar, aileler ve toplum genelinde de önemli faydalar sağlayabilecektir.⁹⁷ Hukuk sistemi doğası gereği travmatik deneyimlerle, hayatları zarar görmüş bireylerle sürekli temas halindedir. Bu nedenle etkili ve adil bir yasal karşılık oluşturabilmek için travmanın insan psikolojisini ve kapasitelerini nasıl şekillendirdiğini anlayan bir bakış açısıyla çalışılması zorunludur.⁹⁸ Bu doğrultuda başarılı bir uygulama süreci, yalnızca iletişimsel bir nezaketle sınırlı kalmamalı; seçim, söz hakkı, güçlendirme, iş birliği ve karşılıklı anlayış gibi temel ilkeleri kurumsal işleyişin merkezine almalıdır.⁹⁹

Travmaya duyarlı çocuk adalet sistemi oluşturulabilmesi için adli süreç çalışanlarının eğitimine özel bir önem verilmelidir. Bu eğitimler travmaya duyarlı bakım ilkeleri ve uygulamaları, travmanın gençlerin gelişimi ve davranışı üzerindeki etkisi, travmadan etkilenen gençlerle etkili çalışma becerileri, travmatik stres tepkilerinin tanınması ve aile katılımı gibi konuları içermelidir.¹⁰⁰ Yapılan bir çalışmada gençlerin davranış sorunları ve suça yönelimlerinin arka planında çoğu zaman travmatik yaşantıların yer aldığı belirtilmiştir. Bu travmalar erken dönemde tanınmadığında ve müdahale edilmediğinde gençlerin hem duygu düzenleme becerilerinin zayıfladığını hem de okul,

⁹⁶ Melanie Randall ve Lori Haskell, "Trauma-informed approaches to law: Why restorative justice must understand trauma and psychological coping", *Dalhousie LJ* 36 (2013): 501. Sy 512-514

⁹⁷ Precious Skinner-Osei vd., "Justice-Involved Youth and Trauma-Informed Interventions", *Justice Policy Journal* 16, sy 2 (2019).

⁹⁸ Melanie Randall ve Lori Haskell, "Trauma-informed approaches to law: Why restorative justice must understand trauma and psychological coping", *Dalhousie LJ* 36 (2013), .sy 503

⁹⁹ Eva McKinsey vd., "Implementation of practices deemed trauma-informed in juvenile court", *Psychiatry, Psychology and Law* 33, sy 61 (2026).

¹⁰⁰ Branson vd., "Trauma-Informed Juvenile Justice Systems". Sy 640

adalet sistemi ve diğer toplumsal kurumlara olan güvenlerinin sarıldığı vurgulanmıştır. Travmatik stresin tedavi edilmemesi gençlerde içe kapanma, dışlanmışlık algısı ve sistemlerin kendilerine fayda sağlamadığı düşüncesini güçlendirerek toplumsal bağların zayıflamasına yol açabileceği söylenmiştir. Buna karşılık travmaya duyarlı bir yaklaşım yalnızca ruhsal belirtilerin azaltılmasını değil, aynı zamanda gençlerin toplumsal sözleşmeyle olan ilişkilerinin yeniden inşasını hedeflemektedir. Çocuk adalet sistemi, ruh sağlığı hizmetleri, okul ve çocuk koruma gibi alanlar arasında iş birliği yoluyla erken tanılama ve bütüncül müdahaleyi mümkün kılmaktadır. Bu çerçevede travmanın sistemli ele alınmasının gençlerin toplumsal kurumlarla yeniden etkilere girmesini destekleyebileceği; travmanın göz ardı edilmesinin ise hem psikolojik iyilik hâlini hem de toplumsal bağlılığı zayıflatabileceği değerlendirilmektedir.¹⁰¹

Gençlerin stresle sağlıklı başa çıkma mekanizmaları geliştirmeleri ve travmatik stres tepkilerini etkin yönetebilmeleri, salıverilme sonrası çocuk adalet sistemiyle olan temaslarını (yineleyen suç oranlarını) en aza indirebilir.¹⁰² Öte yandan gençlerin güvenliğini sağlamayı amaçlayan gizlilik politikaları kurumlar arası ilişkilerde bir engel olabilmekte ve güvenlik planlamasını destekleyecek önemli bilgi paylaşımını kısıtlayabilmektedir. Tutuklu gençlerin zamanlarının büyük bir kısmını denetim altında geçirdikleri göz önüne alındığında travmaya duyarlı çocuk adalet sistemi, farklı hizmet sağlayıcıları arasında bu yaklaşımların tanınmasını ve uygulanmasını esas alan bütüncül bir iş birliği zemini sunabilir.¹⁰³

Güvenli tutukluluk ortamlarında travmaya duyarlı yaklaşım geliştirilmesinin önündeki temel engellerden biri, bu yaklaşımın çocuk adalet sisteminin geleneksel cezalandırıcı hedefleriyle ontolojik olarak

¹⁰¹ Erna Olafson, Jane Halladay Goldman, ve Carlene Gonzalez, "Trauma-Informed Collaborations Among Juvenile Justice and Other Child-Serving Systems: An Update.", *Journal of Juvenile Justice* 5, sy 4-6 (01 Mart 2016): 1-13.

¹⁰² Julian D. Ford ve Josephine Hawke, "Trauma Affect Regulation Psychoeducation Group and Milieu Intervention Outcomes in Juvenile Detention Facilities", *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma* 21, sy 369 (2012): 365-84, <https://doi.org/10.1080/10926771.2012.673538>.

¹⁰³ Isaiah Pickens, "Laying the Groundwork: Conceptualizing a Trauma-Informed System of Care in Juvenile Detention", *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy* 15, sy 223 (02 Temmuz 2016): 220-30, <https://doi.org/10.1080/15289168.2016.1214452>.

çeliştiği algısıdır. Çocuk adalet kurumlarında suç davranışını baskılamaya yönelik cezai önlemler halen baskın yaklaşım olsa da travmaya duyarlı yaklaşımların bütünleştirilmesi bu diyalektik çelişkiyi aşmayı hedeflemektedir.¹⁰⁴ Bu yapısal sorunun çözümü noktasında politika yapıcılar; çalışanların travmaya duyarlı yaklaşımları içselleştirme düzeylerini bilimsel yöntemlerle değerlendirmeli, salt cezalandırma odaklı uygulamaları dönüştüren, kurumsal güvenliği en uygun duruma getiren ve travmaya duyarlı örgütsel kültür inşa eden stratejik planlar tasarlamalıdır.¹⁰⁵

Sonuç olarak TDAS ile ilişkili bu derlemede travmaya duyarlı bir çocuk adalet sisteminin temelini oluşturmak için tarama ve değerlendirme süreçlerinin etkin uygulanması, bireyselleştirilmiş hizmetler ve müdahaleler sunulması, kültürel yeterliliğin sağlanması ve gençler ile ailelerin sürece etkin katılımının özendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda iş gücü gelişimi ve desteği artırılmalı, güvenli bir kurum ortamı oluşturulmalı, kurum politikaları ve liderlik travma duyarlı yaklaşımla şekillendirilmelidir. Ayrıca sistemler arası iş birliği güçlendirilerek sistem düzeyinde politikalar ve uygulamalar geliştirilirken kalite güvencesi ve değerlendirme mekanizmalarının sürekli işletilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.¹⁰⁶

Çocuk adalet sisteminin çocukların psikososyal gelişim süreçlerini ve suç davranışı açısından önemli bir risk etmeni oluşturan travmatik yaşantılarını temel alacak şekilde “travmaya duyarlı” bir yapıya kavuşturulması, çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve suçun önlenmesi açısından hayati bir gerekliliktir. Bu sistemsel dönüşüm kapsamında öncelikle sisteme dahil olan her çocuk için standartlaştırılmış travma tarama süreçlerinin zorunlu hale getirilmesi ve bu yolla çocuğun eyleminden ziyade arka plandaki istismar, ihmal ve bağlanma sorunları gibi tetikleyici öğeler belirlenmelidir. Sürecin başarısı için adli mekanların “çocuk dostu” mimari ilkelerle yeniden tasarlanarak fiziksel ortam kaynaklı yeniden travmatize olma riskinin en aza indirilmesi;

¹⁰⁴ Alida V. Merlo ve Peter J. Benekos, “Is Punitive Juvenile Justice Policy Declining in the United States? A Critique of Emergent Initiatives”, *Youth Justice* 10, (2010): 3-24, <https://doi.org/10.1177/1473225409356740>. Sy 6-8

¹⁰⁵ Pickens, “Laying the Groundwork”. Sy 9-10

¹⁰⁶ Branson vd., “Trauma-Informed Juvenile Justice Systems”. Sy 643

eş zamanlı olarak hakim, savcı ve kolluk gücü çalışanları gibi tüm uygulayıcıların travmanın nörobiyolojik etkileri konusunda eğitilerek cezalandırıcı tutumdan onarıcı yaklaşıma geçmesi zorunludur. Bu bütüncül yaklaşım, eğitim ve sağlık birimleriyle bütünleşmiş vaka takip sistemlerinin kurulmasını, kanıta dayalı müdahale programlarının aile odaklı güçlendirme modelleriyle desteklenmesini ve çalışanın ikincil travmatik stresine yönelik koruyucu mekanizmalar ile kültürel duyarlılığı yüksek denetim süreçlerinin işletilmesini kapsayarak sistemin uzun vadeli işlevselliğini güvence altına almalıdır.

Kaynakça

Kitaplar

- Abram Karen M/Teplin Linda A. /Devon C King/Longworth Sandra L. /Emanuel Kristin M./Romero Erin G./McClelland Gary M., PTSD, Trauma, and Comorbid Psychiatric Disorders in Detained Youth, 2013.
- Bloom Sandra L, The Sanctuary Model: Through the Lens of Moral Safety. Handbook of Trauma Psychology: Trauma Practice 2. Baskı. Gold, Washington: American Psychological Association, 2017.
- Cicchetti Dante ve Adrienne Banny, A Developmental Psychopathology Perspective on Child Maltreatment. Handbook of Developmental Psychopathology, Springer, Boston US, 2014.
- Greenwald, R. (2014). Trauma and juvenile delinquency: Theory, research, and interventions. Routledge.
- Marrow Monique/Knudsen Kraig/Olafson Erna/Bucher Sarah, "The Value of Implementing TARGET within a Trauma-Informed Juvenile Justice Setting". İçinde *Psychological Trauma and Juvenile Delinquency*, 1. Baskı, Routledge, 2014.
- National Research Council, Reforming Juvenile Justice: A Developmental Approach, National Academies Press, 2013.
- Seigle Elizabeth/Walsh Nastassia/Weber Josh, Core principles for reducing recidivism and improving other outcomes for youth in the juvenile justice system. Council of State Governments, 2014.
- Young J. E./Klosko J. S./Weishaar M. E., Schema therapy: A practitioner's guide, Guilford Press, New York, 2003.

Makaleler

- Abram Karen M/Linda A. Teplin/Devon R. Charles/Sandra L. Longworth/Gary M. McClelland/Mina K. Dulcan, "Posttraumatic Stress Disorder and Trauma in Youth in Juvenile Detention", *Archives of General Psychiatry*, 2004, 6(4) s. 403-10.
- Adler Asta/Lina Gervinskaitė-Paulaitienė/Danguolė Čekuolienė/Rasa Barkauskienė, "Childhood Maltreatment and Adolescents' Externalizing Problems: Mentalization and Aggression Justification as Mediators", *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 2021, 30(1), s. 54-69.

- Altintas Merih ve Bilici Mustafa, "Evaluation of childhood trauma with respect to criminal behavior, dissociative experiences, adverse family experiences and psychiatric backgrounds among prison inmates", *Comprehensive psychiatry*, 2018, 82, s. 100-107.
- Anda Robert. F./V. J. Felitti/ J. D. Bremner/J. D. Walker/Whitfield B. D./Perry, S./R. Dube/W. H. Giles, "The Enduring Effects of Abuse and Related Adverse Experiences in Childhood: A Convergence of Evidence from Neurobiology and Epidemiology". *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 2006, 256(3), s. 174-86.
- Anda Robert F./ Butchart Alexander/ Felitti Vincent J./ Brown David W., "Building a Framework for Global Surveillance of the Public Health Implications of Adverse Childhood Experiences", *American Journal of Preventive Medicine*, 2010, 39(1), s. 93-98.
- Baetz Carly Lyn/ Surko Michael/ Moaveni Mahtab/McNair Felicia/ Bart Amanda/ Workman Sara/ Tedeschi Frank, "Impact of a Trauma-Informed Intervention for Youth and Staff on Rates of Violence in Juvenile Detention Settings". *Journal of Interpersonal Violence*, 2021, 36(17-18).
- Begemann Marieke J. H./Schutte Maya J. L./Van Dellen Edwin/Abramovic Lucija/ Boks Marco P./Van Haren Neeltje E. M./Mandl Rene C. W./Vinkers Christiaan H./Bohlken Marc M./Sommer Iris E. C., "Childhood Trauma Is Associated with Reduced Frontal Gray Matter Volume: A Large Transdiagnostic Structural MRI Study". *Psychological Medicine*, 2023, 53(3), s. 741-49.
- Borelli Jessica L./ Palmer Alexandra/ Vanwoerden Salome/Carla Sharp, "Convergence in Reports of Adolescents' Psychopathology: A Focus on Disorganized Attachment and Reflective Functioning". *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 2019, 48(4), s. 568-81.
- Bounoua Nadia/ Miglin Rickie/ Spielberg Jeffrey M./ Johnson Curtis L./ Sadeh Naomi, "Childhood trauma moderates morphometric associations between orbitofrontal cortex and amygdala: implications for pathological personality traits". *Psychological Medicine*, 2022, 52(13), s. 2578-87.
- Bowlby John, "Developmental psychiatry comes of age". *American Journal of Psychiatry*, 1988, 145(1), s. 1-10.
- Branson Christopher Edward/ Baetz Carly Lyn/ Horwitz Sarah McCue/ Hoagwood Kimberly Eaton, "Trauma-Informed Juvenile Justice Systems: A Systematic Review of Definitions and Core Components," *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 2017, 9(6), s. 635-46.
- Brosky Beverly A. ve Lally Stephen J., "Prevalence of Trauma, PTSD, and Dissociation in Court-Referred Adolescents", *Journal of Interpersonal Violence*, 2004, 19(7), s. 801-14.
- Carlson Elizabeth A./ Jacobvitz Deborah/ve Sroufe L. Alan, "A Developmental Investigation of Inattentiveness and Hyperactivity", *Child Development*, 1995, 66(1), s. 37-54.
- Carrion Victor G./ Garrett Amy/ Menon Vinod/ Weems Carl F./ Reiss Allan L., "Posttraumatic stress symptoms and brain function during a response-inhibition task: an fMRI study in youth", *Depression and Anxiety*, 2008, 25(6), s. 514-26.

- Carrion Victor G./e Wong Shane S., "Can Traumatic Stress Alter the Brain? Understanding the Implications of Early Trauma on Brain Development and Learning", *Journal of Adolescent Health*, 2012, 51(2), s. 23-28.
- Casas-Muñoz Abigail/ Carranza-Neira Julia/ Intebi Irene/ Lidchi Victoria/ Eisens-tein Evelyn/Jordan Greenbaum, "Abordaje de la violencia sexual infantil: un llamado a la acción para los profesionales de América Latina". *Revista Panamericana de Salud Pública*, 2023, 47.
- Cellini Henry R, "Child Abuse, Neglect, and Delinquency: The Neurological Link". *Juvenile and Family Court Journal*, 2004, 55(4), s. 1-14.
- Chaffin Mark/Rochelle Hanson/ Saunders Benjamin E./ Nichols Todd/ Barnett Douglas/ Zeanah Charles/Lucy Berliner, "Report of the APSAC Task Force on Attachment Therapy, Reactive Attachment Disorder, and Attachment Problems". *Child Maltreatment*, 2006, 11(1), s. 76-89.
- Cloitre Marylene/ Courtois Christine A./ Charuvastra Anthony/ Carapezza Richard/ Stolbach Bradley C./ Green Bonnie L. "Treatment of Complex PTSD: Results of the ISTSS Expert Clinician Survey on Best Practices". *Journal of Traumatic Stress*, 2011, 24(6), s. 615-27.
- Courtois Christine A, "Complex Trauma, Complex Reactions: Assessment and Treatment." *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 2004, 41(4), 412-25.
- Crooks, Claire V./ Scott Katreena L./ Wolfe David A./ Chiodo Debbie/ Killip Steve, "Understanding the Link Between Childhood Maltreatment and Violent Delinquency: What Do Schools Have to Add?" *Child Maltreatment*, 2007, 12(3), s. 269-80.
- Crosby Shantel D, "Trauma-Informed Approaches to Juvenile Justice: A Critical Race Perspective". *Juvenile and Family Court Journal*, 2016, 67(1), s. 5-18.
- Cruz Daniel/ Lichten Matthew/Kevin Berg/Preethi George, "Developmental trauma: Conceptual framework, associated risks and comorbidities, and evaluation and treatment". *Frontiers in Psychiatry*, 2022, 13.
- Cummings Marissa/ Berkowitz Steven J./ Scribano Philip V., "Treatment of Childhood Sexual Abuse: An Updated Review", *Current Psychiatry Reports*, 2012, 14(6), s. 599-607.
- Danielsdóttir, Hilda Björk/ Aspelund Thor/Shen Qing/ Halldorsdottir Thorhildur/ Jakobsdóttir Jóhanna/ Song Huan/Lu Donghao, "Adverse Childhood Experiences and Adult Mental Health Outcomes", *JAMA Psychiatry*, 2024, 81(6), s. 586.
- Dannlowski Udo/Stuhrmann Anja/ Beutelmann Victoria/ Zwanzger Peter/ Lenzen Thomas/Grotegerd Dominik/ Domschke Katharina, "Limbic Scars: Long-Term Consequences of Childhood Maltreatment Revealed by Functional and Structural Magnetic Resonance Imaging", *Biological Psychiatry*, 2012, 71(4), s. 286-93.
- Deen Ben/Koldewyn Kami/Kanwisher Nancy/ Saxe Rebecca, "Functional Organization of Social Perception and Cognition in the Superior Temporal Sulcus". *Cerebral Cortex*, 2015, 25(11), s. 4596-4609.
- Dierkhising Carly B./ Ko Susan/ Goldman Jane Halladay, "Trauma-Informed Juvenile Justice Roundtable: Current Issues and New Directions in Creating Trauma-Informed Juvenile Justice Systems", 2013.

- Dixon Matthew L./ Thiruchselvam Ravi/ Todd Rebecca/ Christoff Kalina, "Emotion and the Prefrontal Cortex: An Integrative Review." *Psychological Bulletin*, 2017, 143(10), s. 1033-81.
- Eklund Katie/Rossen Eric/ Koriakin-Thorne Taylor/ Chafouleas Sandra/ Resnick Cody, "A Systematic Review of Trauma Screening Measures for Children and Adolescents". *School Psychology Quarterly*, 2018, 33, s. 30-43.
- Ellis Robyn/ Sinnott Sinead/ Karam Krystel/Assefa Alula/ Osborne Michael/ Seligowski Antonia, "Impact of Cognitive Behavioural Therapy on Neural, Inflammatory, & Autonomic Markers in a Sample with PTSD and Cardiovascular Risk: Protocol for a Pilot Randomised Controlled Trial", *European Journal of Psychotraumatology*, 2024, 15(1).
- Elwyn Laura J./ Esaki Nina/Smith Carolyn A., "Importance of Leadership and Employee Engagement in Trauma-Informed Organizational Change at a Girls' Juvenile Justice Facility". *Human Service Organizations: Management, Leadership & Governance*, 2017, 41(2), s. 106-18.
- Farina Benedetto ve Liotti Giovanni, "Does A Dissociative Psychopathological Dimension Exist? A Review On Dissociative Processes And Symptoms In Developmental Trauma Spectrum Disorders." *Clinical Neuropsychiatry*, 2013, 10(1), s. 11-18.
- Fonagy Peter, ve Target Mary, "Early Intervention and the Development of Self-Regulation". *Psychoanalytic Inquiry*, 2002, 22(3), s. 307-35.
- Ford Julian D./ Chapman John/Judge Michael Mack/Pearson Geraldine, "Pathways from Traumatic Child Victimization to Delinquency: Implications for Juvenile and Permanency Court Proceedings and Decisions", *Juvenile and Family Court Journal*, 2006, 57(1), s. 13-26.
- Ford, Julian D. ve Hawke Josephine, "Trauma Affect Regulation Psychoeducation Group and Milieu Intervention Outcomes in Juvenile Detention Facilities", *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 2012, 21(4), s. 365-84.
- Ford, Julian D./Racusin Robert/Daviss William B./Ellis Cynthia G./Thomas Julie/ Rogers Karen/Reiser Jessica/Schiffman Jill/ Sengupta Anjana, "Trauma Exposure among Children with Oppositional Defiant Disorder and Attention Deficit-Hyperactivity Disorder.", *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1999, 67(5), s. 786-89.
- Frisman Linda/Ford Julian/Lin Hsiu-Ju/Mallon Sharon/Chang Rocío, "Outcomes of Trauma Treatment Using the TARGET Model". *Journal of Groups in Addiction & Recovery*, 2008, 3(3-4), s. 285-303.
- Gonzalez Araceli/Monzon Nicholas/Solis Diana/Jaycox Lisa/Langley Audra K., "Trauma Exposure in Elementary School Children: Description of Screening Procedures, Level of Exposure, and Posttraumatic Stress Symptoms". *School Mental Health*, 2016, 8(1), s. 77-88.
- Graham Jessica/Legarreta Margaret/North Lindsey/DiMuzio Jennifer/McGlade Erin/Yurgelun-Todd Deborah, "A Preliminary Study of DSM-5 PTSD Symptom Patterns in Veterans by Trauma Type" *Military Psychology*, 2016, 28(2), s. 115-22.
- Griffin Gene/Germain Edward J.Wilkerson Raymond G., "Using a Trauma-Informed Approach in Juvenile Justice Institutions", *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 2012, 5(3), s. 271-83.

- Hakamata Yuko/Suzuki Yuhki/Kobashikawa Hajime/Hori Hiroaki, "Neurobiology of early life adversity: A systematic review of meta-analyses towards an integrative account of its neurobiological trajectories to mental disorders", *Frontiers in Neuroendocrinology*, 2022, 65.
- Hart Heledd, ve Rubia Katya, "Neuroimaging of Child Abuse: A Critical Review", *Frontiers in Human Neuroscience*, 2012, 6.
- Hein Grit ve Knight Robert T., "Superior Temporal Sulcus—It's My Area: Or Is It?", *Journal of Cognitive Neuroscience*, 2008, 20(12), s. 2125-36.
- Heleniak Charlotte ve McLaughlin Katie A., "Social-Cognitive Mechanisms in the Cycle of Violence: Cognitive and Affective Theory of Mind, and Externalizing Psychopathology in Children and Adolescents", *Development and Psychopathology*, 2020, 32(2), s. 735-50.
- Herman Judith Lewis, "Complex PTSD: A Syndrome in Survivors of Prolonged and Repeated Trauma", *Journal of Traumatic Stress*, 1992, 5(3), s. 377-91.
- Jackson James C./Archer Kristin R./Bauer Rebecca/Abraham Christine M./Song Yanna/Greevey Robert/Guillamondegui Oscar/Ely Wesley/Obremskey William. "A Prospective Investigation of Long-Term Cognitive Impairment and Psychological Distress in Moderately Versus Severely Injured Trauma Intensive Care Unit Survivors Without Intracranial Hemorrhage", *Journal of Trauma: Injury, Infection & Critical Care*, 2011, 71(4), s. 860-66.
- Jaycox Lisa H./Kataoka Sheryl H./Stein Bradley D./Langley Audra K./Wong Marleen, "Cognitive Behavioral Intervention for Trauma in Schools", *Journal of Applied School Psychology*, 2012, 28(3), s. 239-55.
- Jones Edgar ve Wessely Simon, "Psychological Trauma: A Historical Perspective". *Psychiatry*, 2006, 5(7), s. 217-20.
- Jovev Martina ve Jackson Henry J., "Early Maladaptive Schemas in Personality Disordered Individuals", *Journal of Personality Disorders*, 2004, 18(5), s. 467-78.
- Kelly Christine, "Continuity and change in the history of Scottish juvenile justice", *Law, Crime & Hist.*, 2016, 6, s. 59.
- King Michael S., "The Therapeutic Dimension of Judging: The Example of Sentencing", *Journal of Judicial Administration*, 2006, 16(2), s. 92.
- Kolk Bessel A van der, "The neurobiology of childhood trauma and abuse", *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*, 2003, 12(2), s. 293-317.
- Kolk Bessel A. van der ve Courtois Christine A., "Editorial Comments: Complex Developmental Trauma.", *Journal of Traumatic Stress*, 2005, 18(5), s. 385-88.
- Kramer Michael George, "Sanctuary in a Residential Treatment Center: Creating a Therapeutic Community of Hope Countering Violence", *Therapeutic Communities: The International Journal of Therapeutic Communities*, 2016, 37(2), s. 69-83.
- Lanius Ruth A./Frewen Paul A./Vermetten Eric/Yehuda Rachel, "Fear Conditioning and Early Life Vulnerabilities: Two Distinct Pathways of Emotional Dysregulation and Brain Dysfunction in PTSD", *European Journal of Psychotraumatology*, 2010, 1(1).
- Laub, John H. ve Sampson Robert J., "Understanding Desistance from Crime", *Crime and Justice*, 2001, (28), s. 1-69.

- Litvin J.M./Kaminski P.L./Ryals A., "Development of the Complex Trauma Screener: A Brief Measure of ICD-11 PTSD and Complex PTSD", *Psychiatry Research*, 2024, 334.
- Loper Ann Booker/Mahmoodzadegan Negar/Warren Janet I., "Childhood Maltreatment and Cluster B Personality Pathology in Female Serious Offenders", *Sexual Abuse*, 2008, 20(2), s. 139-60.
- Lubit Roy/Rovine Deborah/Defrancisci Lea, ve Spencer Eth. "Impact of Trauma on Children", *Journal of Psychiatric Practice*, 2003, 9(2), s. 128-138.
- Maneta Eleni/ Cohen Shiri/Schulz Marc/Waldinger Robert J., "Links Between Childhood Physical Abuse and Intimate Partner Aggression: The Mediating Role of Anger Expression", *Violence and Victims*, 2012, 27(3), s. 315-28.
- Maschi Tina ve Schwalbe Craig S., "Unraveling Probation Officers' Practices with Youths with Histories of Trauma and Stressful Life Events", *Social Work Research*, 2012, 36(1), s. 21-30.
- Maynard Brandy R./Farina Anne/Dell Nathaniel A./Kelly Michael S., "Effects of Trauma-informed Approaches in Schools: A Systematic Review", *Campbell Systematic Reviews*, 2019, 15(1-2).
- McKenna Nicole C. ve Holtfreter Kristy, "Trauma-Informed Courts: A Review and Integration of Justice Perspectives and Gender Responsiveness", *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 2021, 30(4), s. 450-70.
- McKinsey Eva/Lamb Raza/Thorn Amelia/Davis Grace F./Allen Lauren A./Hernold Ana E./Ravi Sidharth/Terry Jade E./Bierly Tess, "Implementation of practices deemed trauma-informed in juvenile court", *Psychiatry, Psychology and Law*, 2025, s. 1-27.
- McMackin Robert A./Leisen Mary Beth/Sattler Leslie/Krinsley Karen/Riggs David S., "Preliminary Development of Trauma-Focused Treatment Groups for Incarcerated Juvenile Offenders", *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 2002, 6(1), s. 175-99.
- Merlo/Alida V./Benekos Peter J., "Is Punitive Juvenile Justice Policy Declining in the United States? A Critique of Emergent Initiatives", *Youth Justice*, 2010, 10(1), s. 3-24.
- Milad Mohammed R./Wright Christopher I./Orr Scott P./Pitman Roger K./Quirk Gregory J./Rauch Scott L., "Recall of Fear Extinction in Humans Activates the Ventromedial Prefrontal Cortex and Hippocampus in Concert", *Biological Psychiatry*, 2007, 62(5), s. 446-54.
- Milaniak Izabela, ve Widom Cathy Spatz, "Does Child Abuse and Neglect Increase Risk for Perpetration of Violence inside and Outside the Home?", *Psychology of Violence*, 2015, 5(3), s. 246-55.
- Moreland Alisha ve Ressler Kerry J., "A Perspective for Understanding Trauma and the Criminal Juvenile Justice System: Using a Trauma-Informed Lens for Meaningful and Sustained Change", *Harvard Review of Psychiatry*, 2021, 29(3), s. 216-24.
- Norman Sonya B./Means-Christensen Adrienne J./Craske Michelle G./Sherbourne Cathy D./ Roy-Byrne Peter P./Stein Murray B., "Associations between Psychological Trauma and Physical Illness in Primary Care", *Journal of Traumatic Stress*, 2006, 19(4), s. 461-70.

- Olafson Erna/Goldman Jane Halladay/Gonzalez Carlene, "Trauma-Informed Collaborations Among Juvenile Justice and Other Child-Serving Systems: An Update.", *Journal of Juvenile Justice*, 2016, 5(1), s. 1-13.
- Olaghere Ajima/Wilson David B./Kimbrell Catherine S., "Trauma-Informed Interventions for At-Risk and Justice-Involved Youth: A Meta-Analysis", *Criminal Justice and Behavior*, 2021, 48(9), s. 1261-77.
- Ozturk Erdinc ve Sar Vedat, "The 'Apparently Normal' Family: A Contemporary Agent of Transgenerational Trauma and Dissociation", *Journal of Trauma Practice*, 2006, 4(3-4), s. 287-303.
- Pelcovitz David/Van Der Kolk Bessel/Roth Susan/Mandel Francine/Kaplan Sandra/Resick Patricia, "Development of a Criteria Set and a Structured Interview for Disorders of Extreme Stress (SIDES)", *Journal of Traumatic Stress*, 1997, 10(1), s. 3-16.
- Picci Giorgia/Christopher-Hayes Nicholas J./Petro Nathan M./Taylor Brittany K./Eastman Jacob A./Frenzel Michaela R./Wang Yu-Ping/Stephen Julia M./Calhoun Vince D./Wilson Tony W., "Amygdala and hippocampal subregions mediate outcomes following trauma during typical development: Evidence from high-resolution structural MRI", *Neurobiology of Stress*, 2022, 18.
- Pickens Isaiah, "Laying the Groundwork: Conceptualizing a Trauma-Informed System of Care in Juvenile Detention", *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 2016, 15(3), s. 220-30.
- Putnam Frank W., "The Impact of Trauma on Child Development", *Juvenile and Family Court Journal*, 2006, 57(1), s. 1-11.
- Randall Melanie, ve Haskell Lori, "Trauma-informed approaches to law: Why restorative justice must understand trauma and psychological coping", *Dalhousie LJ*, 2013, 36, s. 501.
- Rapp Lisa, "Delinquent-Victim Youth—Adapting a Trauma-Informed Approach for the Juvenile Justice System", *Journal of Evidence-Informed Social Work*, 2016, 13(5), s. 492-97.
- Riggs Romaine/Christina L./Goldstein Naomi E. Sevin/Hunt Elizabeth/DeMatteo David, "Traumatic Experiences and Juvenile Amenability: The Role of Trauma in Forensic Evaluations and Judicial Decision Making", *Child & Youth Care Forum*, 2011, 40(5), s. 363-80.
- Sar Vedat, "Developmental Trauma, Complex PTSD, and the Current Proposal of DSM-5", *European Journal of Psychotraumatology*, 2011, 2(1).
- Simjouw Annabel/De Vogel Vivienne/De Ruiter Corine, "Trauma-Informed Care Training in Forensic Mental Health Services: A Scoping Review", *International Journal of Forensic Mental Health*, 2024, 23(4), s. 375-89.
- Sugaya Luisa/Hasin Deborah S./Olson Mark/Lin Keng-Han/Grant Bridget F./Blanco Carlos, "Child Physical Abuse and Adult Mental Health: A National Study", *Journal of Traumatic Stress*, 2012, 25(4), s. 384-92.
- Sweeney Angela ve Taggart Danny, "(Mis)understanding trauma-informed approaches in mental health", *Journal of Mental Health*, 2018, 27(5), s. 383-87.
- Van Der Kolk Bessel, "Posttraumatic Stress Disorder and the Nature of Trauma", *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 2000, 2(1), s. 7-22.

- Van Der Kolk Bessel A, "Clinical Implications of Neuroscience Research in PTSD". *Annals of the New York Academy of Sciences*, 2006, 1071(1), s. 277-93.
- Walkley M. ve Cox T. L., "Building Trauma-Informed Schools and Communities". *Children & Schools*, 2013, 35(2), s. 123-26.
- Whitfield J. B., "Phylogeny And Evolution Of Host-Parasitoid Interactions In Hymenoptera". *Annual Review of Entomology*, 1998, 43(1), s. 129-151.
- Zelechowski Amanda D./Cross Holly L./Luehrs Rose/Freedle Agata/Bruick Samantha/Harrison Kirian/Hayrynen Annaliise/Hrebic Lindsay/Dibley Elizabeth/Will Kaylee, "Trauma Assessment in Juvenile Justice: Are We Asking the Right Questions in the Right Ways?", *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 2021, 30(3), s. 324-46.
- Zettler Haley R. ve Craig Jessica M., "The Prevalence of Trauma Among Participants in a Juvenile Mental Health Court", *Criminal Justice and Behavior*, 2024, 51(3), s. 401-19.

Tezler

- Demir Yıldız Selmin Cansu, "Çocuk ceza yargılamasının çocuk hakları bağlamında değerlendirilmesi". İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa / Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü / Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, 2024.
- Gulstad Rebecca, "Juveniles in Adult Court Repercussions and Benefits for Juveniles and Communities", University of St. Thomas, Minnesota, 2016.
- Jensen-DeLoia Cheryl, "Neuropsychological Disorder Diagnosis of Incarcerated Veterans: Combat and Non -Combat Types, The University of the Rockies, 2009.

İnternet Kaynakları

- Impact Law, "History of the Juvenile Justice System - Impact Law Impact Law", 2019. <https://www.impactlaw.com/criminal-law/juvenile/system/history/>.
- U.S. Department of Health and Human Services. "SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach", 2014.
- Wolpaw Jennifer Meltzer ve Ford Julian D., "Assessing Exposure to Psychological Trauma and Posttraumatic Stress in the Juvenile Justice Population Office of Justice Programs", 2004, <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/assessing-exposure-psychological-trauma-and-posttraumatic-stress>.